

**PRIESTOR
PRE FAKTY**
SLOVENSKO
1998 – 2002

www.sdkuonline.sk

Čas pre zodpovednosť	4
Zmenili sme charakter štátu	5
Ekonomika	8
Hospodársky rast a nastolenie ekonomickej rovnováhy	8
Finančný sektor	10
Privatizácia	11
Malé a stredné podnikanie	13
Verejné financie	14
Zahraničný obchod a zahraničné investície	16
Doprava a spoje	18
Zahraničná politika	20
Slovensko a NATO	20
Slovensko a EÚ	21
Slovensko – člen OECD	22
Slovensko a susedia	22
Poriadok, bezpečnosť a spravodlivosť	24
Vnútoraná bezpečnosť	24
Justícia	25
Obrana	26
Korupcia	27
Sociálna oblasť	29
Životná úroveň	29
Zamestnanosť	30
Sociálna politika	31
Byty	33
Zdravotníctvo	34
Výchova a vzdelávanie	37
Kultúra	40

Dokument, ktorý držíte v ruke, sa vám prihovára faktami. Faktky o Slovensku v roku 2002 nie sú čierno–biele. Za štyri roky sme prešli veľký kus cesty a krajina ide správnym smerom. Uvedomujeme si tiež, že viaceré očakávania z roku 1998 zostali nenaplnené.

Dokument, ktorý držíte v ruke, potvrdzuje, že Slovenská demokratická a kresťanská únia je stranou, ktorá vyznáva hodnotu zodpovednosti. Nesúhlasíme s tými, ktorí už zabudli, že sa – rovnako ako my – podpísali pod program Slovenskej demokratickej koalície a potom pod vládny program. SDKÚ sa hlási k zodpovednosti za prísluby, ktoré dali voličom naši predstavitelia v radoch SDK. Zodpovednosť pre nás znamená poctivo povedať, čo sa nám podarilo a čo nepodarilo. Znamená zdravé sebavedomie z toho, čo sa urobilo – a tvrdíme, že sa urobilo veľa. Znamená ale tiež priznať si aj chyby, aj omyly. A napokon znamená triezvo posúdiť, v akej situácii sme vstúpili do vlády. Že SDK v roku 1998 získala 26 percent hlasov, a tak nemohla presadiť všetky programové zámery a často sme nemohli konať dostatočne rýchlo. Že sme boli súčasťou zložitej koalíciej vlády, v ktorej sa zišli pravica a ľavica, bývalý disident a bývalý komunista, „silný“ Slovak a „silný“ Maďar. Že už krátko po voľbách mnohé strany prešli na „opozičnú“ stratégiu. A že v poslednej etape volebného obdobia to boli už takmer výlučne predstavitelia SDKÚ, ktorí sa snažili naplniť vládny program a odmietali politiku konfrontácie, politikárčenia a presadzovania partikulárnych cieľov.

Dokument, ktorý držíte v rukách, vás chce presvedčiť, že SDKÚ sa s vami bude zhovárať pravdivo. Nájdete v ňom fakty o tom, že sa nám nepodarilo naplniť sľub o dvojnásobných platoch

– bol príliš ambiciózný až nerealistický, krajina bola v roku 1998 viac zhumplovaná, ako sme tušili, a naša sila robiť reformy úmerná volebnému zisku z roku 1998. Nájdete v ňom ale aj fakty o tom, že túto „zhumplovanú“ ekonomiku sme postavili na zdravé základy, že Slovensko dosahuje posledné dva roky trvalý a perspektívny ekonomický rast bez toho, aby sme zvyšovali zadĺženosť krajiny. Sme rovnako ako každý slušný občan Slovenska znepokojení tým, že tunelári a ďalší zločinci z obdobia rokov 1995 – 98 nie sú potrestaní. Ale keď ponúkame fakty uplynulých štyroch rokov, potom v tomto dokumente nájdete tiež informácie o tom, že väčšinu týchto prípadov polícia došetřila, prokurátor vznesol obvinenie, ale nekonal – súdy. Otvorene hovoríme, že nie všetky reformy sa podarilo spustiť včas alebo dokončiť: ľudia sú oprávnené nespokojní so stavom zdravotníctva, mešká dôchodková reforma. Ale faktom je tiež to, že sme presadili zásadné systémové reformy a zmenili sme charakter štátu, posilnili jeho demokratické základy a trhový systém ekonomiky; Slovensko prešlo v integračných procesoch za štyri roky dvojnásobný kus cesty ako naši susedia a aj preto sme dnes na prahu Severoatlantickej aliancie a Európskej únie.

Dokument, ktorý držíte v rukách, obsahuje aj fakty, ktoré bude mnoho ľudí čítať po prvý raz. Žijeme čas a priestor, ktorý veľmi nepraje vecným diskusiám a povzbudzujúcim informáciám. Ak ste členom alebo sympatizantom SDKÚ – ale aj ak ste nečlenom, ale nemáte radi, keď sa fakty prekrúcajú – pomôžte medzi svojimi priateľmi a známymi rozšíriť priestor pre fakty, obsiahnuté v tomto dokumente.

ZMENILI SME CHARAKTER ŠTÁTU

V roku 1998 sme slúbili naozaj veľa: slúbili sme zmeniť charakter štátu. Chceli sme štát, v ktorom sa nebudeme obávať o demokratickú politiku, o slobodu médií. Štát, kde namiesto arogancie platia pravidlá a uplatňuje sa zodpovednosť. Všetci sme cítili, že treba upratať, aby sa Slovensko mohlo pohnúť správnym smerom. A chceli sme ho pohnúť.

Čas nula

Režim predchádzajúcej vlády Vladimíra Mečiara v rokoch 1994 – 1998 obsahoval vážne narušenia pravidiel demokratického štátu. Najznámejšími prípadmi boli únos syna prezidenta Slovenskej republiky a zmanenie platne vyhláseného referenda o priamej voľbe prezidenta. Predseda vlády Mečiar po skončení funkčného obdobia prezidenta Kováča na jar v roku 1998 prebral niektoré jeho právomoci. Toto využil na vyhlásenie amnestie na skutky, ktoré súvisia s únosom prezidentovho syna a so zmanením referenda, čím znemožnil riadne vyšetrovanie a nezávislé posúdenie týchto skutkov. Celé volebné obdobie bolo charakteristické ostrým tlakom vlády a parlamentu proti prezidentovi Kováčovi. Viacerými zákonmi mu postupne odoberala právomoci, v štátnom rozpočte mu na činnosť neustále vyčleňovala menej prostriedkov. V rozpore so svojimi právomocami Národná rada Slovenskej republiky vedená väčšinou HZDS, SNS a ZRS vyjadrili prezidentovi SR nedôveru.

Národná rada v tomto období prijala asi dvadsať zákonov, o ktorých Ústavný súd rozhodol, že boli prijaté v rozpore s Ústavou SR. Národná rada SR v tomto období siahla aj na nezávislý mandát poslancov. V rozpore s ústavou (čo potvrdil aj ústavný súd) a v rozpore so základnými princípmi

demokratického režimu rozhodla o strate mandátu riadne zvoleného poslanca Gauliedera. Vo svojej zákonodarnej činnosti, ale aj vo svojich vyjadreniach vyvíjala vládna koalícia v predchádzajúcom období tlak i na Ústavný súd SR, mimovládny sektor a nezávislé médiá. Bol prerušený tripartitný dialóg. V medzinárodných hodnoteniach sa Slovensko v tomto zaradovalo do prvej desiatky režimov nepriateľských voči nezávislej tlači.

Osobitnú pozornosť si zaslúži činnosť tajnej služby SIS. Predchádzajúca vláda ju spolitizovala, SIS pracovala opozičné strany, ľudí, ktorí boli jej režimu podozriví a nepohodlní. V súčasnosti sa proti vtedajším funkcionárom SIS vedie viacero vážnych trestných konaní, z ktorých viaceré neboli doteraz zakončené len pre nečinnosť súdov.

Súhrnným dôsledkom politiky Mečiarovskej vlády z predchádzajúceho obdobia bolo konštatovanie Európskej únie, že Slovensko neplní politické kritériá predvstupového procesu a rozhodnutie NATO, že Slovensko nebolo pozvané za člena aliancie spolu s Českou republikou, Poľskom a Maďarskom. Nastupujúca slovenská vláda v roku 1998 bola postavená pred situáciu, v ktorej na Slovensku neboli zavedené plne demokratické princípy, o nevyhnutných transformačných a štrukturálnych reformách ani nehovoriac. Slovensko tak v tom čase zaostávalo v transformácii za svojimi susedmi v niektorých oblastiach aj o 4 – 5 rokov a rozdiel sa prehlboval. V priebehu roku 1998 znížili ratingové agentúry rating našej ekonomiky a preradili Slovensko zo stabilizovaného do rizikového pásma. Koncom roku 1998 citeľne oslabil slovenská koruna. Ekonomika štátu smerovala k vážnej finančnej kríze. Naviač krajina bola v podstate medzinárodne izolovaná.

Čas reforiem

Toto všetko sa zmenilo. Režim vlády Mikuláša Dzurindu je dôsledne demokratický. Rešpektuje práva a slobody zaručené ústavou a zákonmi Slovenskej republiky. Mocenské orgány štátu sa nezneužívajú na politické ciele. Toto všetko sa odzrkadľuje aj na medzinárodnom hodnotení štátu. Nejestvuje politický tlak na médiá. Mimovládne organizácie sa tešia podpore štátu.

Nástup vlády Mikuláša Dzurindu predznamenal zásadnú zmenu i v oblasti národného hospodárstva. Keďže žiadna zdravá ekonomika sa nemôže vyvíjať v pokrivenom inštitucionálnom prostredí, prvé kroky vlády na ozdravenie ekonomiky smerovali k posilneniu demokratických princípov v krajine a na stabilizáciu makroekonomických nerovnováh.

Preto do ekonomických reforiem treba zahrnúť aj kroky, ktoré v roku 2002 vyzerajú ako úplne prirodzený stav, hoci v rokoch 98 – 99 boli zásadnými a hlbokými zmenami. Medzi takéto kroky treba zahrnúť návrat právneho štátu a jeho jasné smerovanie do európskych a transatlantických štruktúr, rešpektovanie Ústavy SR a ústavnej delby moci, návrat pomerného princípu do kreovania orgánov parlamentu či otvorenie sa vládnej moci kontrole verejnosti a médií. Demokratizačné zmeny si vyžiadali aj 2 novely ústavy, ktorými bola umožnená priama voľba prezidenta SR, vytvorenie regionálnych samospráv (VÚC), zlepšenie súdnictva, posilnenie kontrolných právomocí Najvyššieho kontrolného úradu, zmeny v medzinárodných aktivitách krajiny či zavedenie inštitútu verejného ochrancu ľudských práv – ombudsmana.

V rámci programu zmeny sa vláda usilovala posilňovať transparentnosť a uvádzať do života štandardné demokratické prístupy, vrátane politickej zodpovednosti pri podozreniach verejnosti – pre takéto podozrenia odstúpili niektorí ministri, predseda Správy štátnych hmotných rezerv, dvaja poslanci Národnej rady Slovenskej republiky...

Rovnako sa Slovensko vrátilo k vytváraniu podmienok na rozvoj občianskej spoločnosti, nielen už spomínanou väčšou otvorenosťou vlády, ale aj priamou spoluprácou s tretím sektorom, obnovením sociálneho dialógu či intenzívnou spoluprácou s predstaviteľmi samosprávy.

Novely ústavy a reforma verejnej správy

V roku 1998 sme preberali štát, nachádzajúci sa v hlbokéj ústavnej kríze. Už niekoľko mesiacov nebolo možné zvoliť hlavu štátu. Kompetencie prezidenta vykonávali predseda vlády a predseda národnej rady SR. Pripravovali sa voľby do orgánov samosprávy obcí na základe zákona, ktorý bol v rozpore s ústavou a so základnými zásadami demokratického štátu. Náš ústavný poriadok sa dostával tiež do rozporu s ambíciami Slovenska stať sa členom Európskej únie. Nedostatočné bolo aj riešenie ochrany základných práv a slobôd. Predmetom vážnych výhrad bola aj ústavná úprava súdnej moci, ktorá vytvárala priestor pre existenciu skupiny sudcov, ktorí systémovo neboli nezávislí.

Vláda Mikuláša Dzurindu tieto problémy vyriešila. Ešte na sklonku roka 1998 osobitným ústavným zákonom posunula komunálne voľby, zrušila protiústavný volebný zákon a pred Vianocami 1998 ešte dokázala zrealizovať demokratické voľby do orgánov obcí tak, aby boli v súlade s ústavou.

V januári roku 1999 bol prijatý ústavný zákon, ktorý zakotvil priamu voľbu prezidenta a následne volebný zákon pre túto voľbu. V máji 1999 sa konali prvé historické voľby hlavy štátu ľuďom. Náš ústavný systém prekonal vážnu krízu smerujúcu k deštrukcii ústavného systému.

Po dlhšej a širokej diskusii v odbornej i politickej verejnosti bola na jar roku 2001 vykonaná ústavná reforma. Táto reforma otvorila náš ústavný systém medzinárodnému právu spôsobom, aký je dnes obvyklý v moderných otvorených ústavných poriadkoch. Vytvorila základy pre začlenenie Slovenskej republiky do štruktúr Európskej únie. Ústavná reforma tiež podstatne prehĺbila vnútroštátnu ochranu základných práv a slobôd. Rozšírila právomoci a pôsobnosť ústavného súdu a zriadila inštitút ochrancu práv a slobôd (ombudsmana). Reforma tiež rozšírila pôsobnosť nezávislej štátnej kontroly i na subjekty, ktoré jej doteraz unikali, hoci rozhodovali o hodnotách a prostriedkoch pochádzajúcich z verejných zdrojov (napríklad Fond národného majetku, Sociálna poisťovňa). Vytvorili sa tiež ústavné predpoklady pre vytvorenie regionálnej územnej samosprávy (VÚC). Ústavná reforma tiež zrušila nedemokratické ustanovenie o prvej voľbe sudcov na štyri roky a vytvorila predpoklady pre osobitný systém zodpovednosti pre súdnu moc.

Politická kultúra

Charakteristické pre Mečiarovu vládu bol princíp väčšiny, ktorému sa menšiny museli bez diskusie prispôbiť. Už obsadzovanie parlamentných funkcií počas známej novembrovej noci v roku 1994 bolo signálom tejto politickej kultúry.

Naša koalícia sa usilovala o zásadnú zmenu tejto kultúry. Na ustanovujúcej schôdzi národnej rady sme ponúkli opozičným stranám miesto podpredsedu a viacero miest predsedov výborov. Urazené HZDS to neprijalo, žiadalo viac. SNS navrhla do funkcie podpredsedu NR SR Mariána Andela, ktorý bol zvolený. Vo vnútri koalície sa pracovnou metódou stala diskusia. Zásadné rozhodnutia sa prijímali po dlhotrvajúcich rokovaniach. Z hľadiska demokratickosti režimu to môžeme jednoznačne hodnotiť pozitívne.

Na druhej strane spôsob vedenia diskusie nebol vždy šťastný. Politické strany a ich funkcionári sa niekedy usilovali počas diskusie vytvárať na partnerov verejný tlak pomocou médií. To vytváralo obraz o hašteriacej sa a nejednotnej koalícii. Aj keď sa o zásadných otázkach dokázala koalícia takmer vo všetkých významných otázkach napokon dohodnúť, spravdila sa to prezentovalo ako prevkape. Tieto dohody mali väčšinou povahu kompromisu, pri ktorom každá zo strán musela v niečom vyjsť v ústrety ostatným. Ale k demokratickej politike patria aj vyjednávania a kompromisy. Treba sa obávať politikov, ktorí sľubujú, že dokážu vládnúť bez nich.

Na politickú kultúru v tomto volebnom období mal veľký vplyv vývoj koalíčných politických strán. V prvej polovici to boli odstredivé kroky strán, ktoré vytvorili Slovenskú demokratickú koalíciu. Predovšetkým KDH a DS stupňovali tlak na rozloženie právneho i politického usporiadania SDK. Predseda vlády Mikuláš Dzurinda sa dostával do neriešiteľnej pozície: nútili ho prakticky zlikvidovať SDK ako politický subjekt a de facto opustiť mandát voličov. To však Mikuláš Dzurinda odmietol.

Zlomovým okamihom sa stal vznik SDKÚ v januári 2000. Integračný potenciál SDK sa postupne presunul do SDKÚ a materské strany začali vytvárať samostatnú politickú činnosť. Politicky relevantné postavenie si však vytvorilo už iba KDH, ktoré sa v roku 2001 stalo ďalším členom vládnej koalície. Jeho politika sa v závere volebného obdobia stáva stále vzdialenejšia duchu i obsahu politiky súčasnej vládnej koalície. V druhej polovici volebného obdobia ovplyvňovali politickú kultúru tiež viaceré politické strany, ktoré zostali z trosiek SDK a usilujú sa o samostatnú existenciu, ako aj dve koaličné strany (SDL a SOP), ktoré sa dostali pod hranicu zvoliteľnosti. Činnosť týchto strán bola stále viac nevyspytateľnou a prispievala k rozhašternému obrazu vládnej koalície.

SDKÚ sa usilovala spory tmiť aj za cenu výčítok a kritiky, že robí kompromisy. Dokázali sme spojiť rôznorodé a udržať zložitú koalíciu po celé funkčné obdobie. Oproti iným stranám vládnej koalície SDKÚ preukázala schopnosť stmelovať, zladovať záujmy a spolupracovať. Pritom sme nikdy nezradili hodnoty a neporušili základné princípy našej politiky. Schopnosť politikov SDKÚ previedla krajinu cez zložité reformy a je našou predstavou o zodpovednosti za krajinu.

HOSPODÁRSKY RAST A NASTOLENIE EKONOMICKEJ ROVNOVÁHY

Hospodárstvo Slovenska sa v roku 1998 nachádzalo v mimoriadne zložitej situácii. Ekonomický rast bol síce v tom čase vyšší ako v súčasnosti, štruktúra tohto rastu a celková situácia slovenského hospodárstva bola neudržateľná. Nezdravé základy vtedajšej ekonomiky sa ukázali ešte v záverečnom období pôsobenia bývalej vlády, kedy sa prepadol nielen rast ekonomiky, ale i kurz slovenskej koruny.

Relatívne vysoký rast v rokoch 1996 – 1998 bol založený predovšetkým na obrovských investíciách, ktoré sa, žiaľ, neukázali ako efektívne. Tieto investície navyše neboli financované zo ziskov jednotlivých podnikov, ale predovšetkým zo zahraničných úverov (tie za roky 1995 – 1998 vzrástli 2,5-násobne) a obrovského množstva nových úverov, ktoré poskytovali bez dostatočnej kontroly štátom kontrolované banky.

Rast ekonomiky v druhej polovici 90. rokov prekročil jej možnosti. Miera investícií nezodpovedala miere domácich úspor. Slovenská republika žila nad pomery a výsledkom takéhoto vládnutia bola krajina s vysokou zahraničnou zadlženosťou a vysokými úrokovými mierami.

Slovensku hrozila vážna finančná kríza a naši zástupcovia v novej vláde M. Dzurindu museli urýchlene konať aj za cenu krátkodobého zníženia životnej úrovne.

Na nastolenie ekonomickej rovnováhy v krajine a ďalší pozitívny ekonomický vývoj boli potrebné stabilizačné opatrenia, ktoré vláda prijala v máji 1999. Tieto nevyhnutné, i keď nepopulárne opatrenia zamedzili hospodárskemu poklesu a finančnej kríze. V makroekonomike sa tieto opatrenia začali prejavovať už v 1. štvrtroku 2000, kedy sa začal nový rast ekonomiky, ale už na kvalitatívne odlišných základoch.

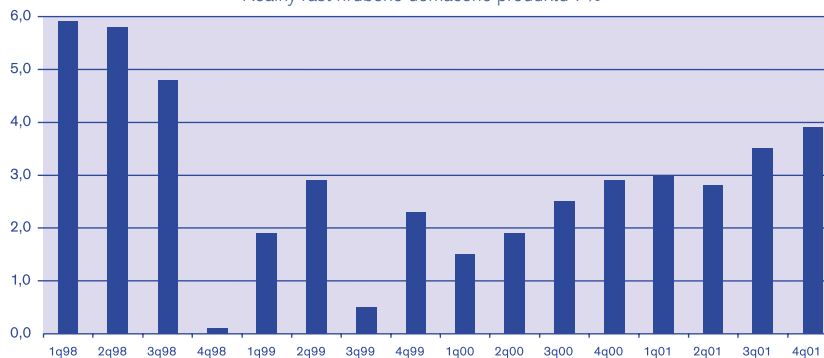
Zdravé základy ekonomického rastu počas vlády Mikuláša Dzurindu stoja na:

- nízkych a stabilných úrokových sadzbách,
- stabilnom kurze koruny,
- zdravom finančnom sektore bez politického vplyvu,
- príleve zahraničných investícií,
- podstatne nižších daniach pre právnické osoby,
- raste ziskovosti a produktivity nefinančného sektora, najmä priemyselných podnikov,
- zlepšovaní podnikateľského prostredia,
- raste dôvery medzinárodných inštitúcií k slovenskej ekonomike.

Od roku 2000 sme teda vďaka ekonomickým opatreniam významnou mierou prispeli k stabilizácii ekonomiky a v budúcnosti sa predpokladá medziročný rast na úrovni nad 5 %. Hospodársky rast v roku 2001 bol 3,3 %, čo je rast porovnateľný s najvyspelejšími transformujúcimi sa ekonomikami a dvakrát vyšší než priemer v krajinách Európskej únie.

Vďaka stabilizácii ekonomiky, zvýšeniu jej dôveryhodnosti a zdravším základom, na ktorých stojí, sa Slovensko stalo členom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj /OECD/, združujúcej 30 najvyspelejších krajín sveta. Kvôli ekonomickej politike Mečiarovej vlády sa Slovensko stalo poslednou krajinou z krajín V4, ktorá do OECD vstúpila. Vstup do tejto organizácie možno považovať za uznanie našich reforiem vyspelým svetom. Od vstupu Slovenska sa OECD nerozšírila o žiadnu inú krajinu.

Reálny rast hrubého domáceho produktu v %

ZHRNUTIE

- boli prijaté potrebné kroky na zabezpečenie celkovej ekonomickej rovnováhy v krajine
- od roku 2000 Slovensko zaznamenáva udržateľný ekonomický rast, ktorého tempo sa postupne zrýchľuje
- podarilo sa nám Slovensko integrovať do Organizácie pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj /OECD/, združujúcu 30 najvyspelejších krajín sveta
- dve najvýznamnejšie svetové ratingové agentúry zvýšili koncom roka 2001 rating slovenskej ekonomiky zo špekulatívneho do investičného pásma

Jedným z kľúčových problémov slovenskej ekonomiky bolo v rokoch 1994 – 1998 fungovanie finančného sektora. Predovšetkým štátom kontrolované banky poskytovali veľké množstvo nových úverov čerstvo sprivatizovaným podnikom.

Tieto podniky mohli vďaka úverom isté obdobie značne investovať a v mnohých prípadoch i zvyšovať zamestnanosť, potom však nasledovali problémy so splácaním týchto úverov. Výsledkom bolo, že najväčšie štátne banky sa dostali do veľkých problémov a od krachu ich zachránila iba štátna podpora.

V novej vláde sme pristúpili k reštrukturalizácii bankového sektora, množstvo nevýhodných úverov bolo presunutých z bánk do konsolidačnej agentúry a banky sme tak ozdravili. Toto ozdravenie bankového sektora odborníci považujú za najúspešnejšie systémové opatrenie súčasnej vládnej koalície.

Po ozdravení bánk sa ich majiteľmi stali seriózne zahraničné bankové inštitúcie a definitívne sa tak vylúčilo zneužívanie bankového sektora na politické ciele, najmä politické pridelovanie úverov.

Ozdravenie bankového sektora prinieslo, najmä podnikateľskému sektoru, tieto konkrétne výsledky:

- úrokové sadzby z úverov poklesli z 23 % v októbri 1998 na približne 9 % v roku 2002,
- zvýšil sa aj záujem o cenné papiere Slovenskej republiky na zahraničných trhoch, riziková prirážka poklesla zo 6 % v roku 1998 na menej ako 1 % v roku 2002,
- zlepšila sa dostupnosť úverov, súkromní záujemcovia o úvery prestali byť vytláčaní „podnikateľmi“ blízkymi politickým stranám.

Kritikom, ktorí vyčítajú vláde 100 miliárd vložených do ozdravenia bánk, treba pripomenúť, že nešlo o nič iné, než o splatenie dlhov vzniknutých za všetkých predchádzajúcich vlád, od prednovembrových po Mečiarove.

Zmeny sa dotkli aj centrálnej banky, prijali sme novelu zákona o Národnej banke Slovenska. Touto novelou sme posilnili jej bankový dohľad a rozšírili jeho pôsobnosť. Zároveň sme nanovo definovali hlavný cieľ Národnej banky Slovenska – zabezpečenie cenovej stability, ktorá je základom stability meny.

Ďalším krokom vpred v oblasti financií bolo aj založenie Úradu pre finančný trh, orgánu štátnej správy na výkon štátneho dozoru pre oblasť kapitálového trhu a poisťovníctva.

ZHRNUTIE

- úspešne sme ozdravili bankový sektor ako celok
- výhodne sme privatizovali podiely v najvýznamnejších bankách
- znížili sa úrokové sadzby z 23 % na 9 %, zlepšila sa dostupnosť úverov

Za vlády Vladimíra Mečiara sa privatizácia zmenila na rozdávanie majetku ľuďom blízkym vtedajšej vládnej koalícii, stala sa prostriedkom na vytvorenie novej vrstvy „podnikateľov-mečiarovcov“, ako ich označil jeden z vysokých funkcionárov HZDS.

Hneď po prevzatí moci v roku 1994 vládna koalícia HZDS-RSS, SNS a ZRS uskutočnila kroky, ktoré znamenali zásadnú zmenu voči predchádzajúcemu obdobiu:

- zrušila už rozbehnutú kupónovú privatizáciu a nahradila ju dlhopisovou metódou,
- preniesla kompetencie v oblasti privatizácie z vlády SR na Fond národného majetku.

Presunutie kompetencií v oblasti privatizácie na FNM malo vládu zbaviť zodpovednosti za lacný výpredaj národného majetku. Presun kompetencií znemožnil kontrolu privatizačného procesu. Ústavný súd neskôr ustanovenie novely zákona o veľkej privatizácii, ktorá túto zmenu uskutočnila, označil za protiústavnú. Keďže Mečiarova vláda si z rozhodnutí ústavného súdu ťažkú hlavu nerobila, pokračovala v protiústavnom predaji podnikov Fondom národného majetku SR.

Výsledky takéhoto „predaja“ vopred určenej skupiny „podnikateľov-mečiarovcov“ boli katastrofálne:

- v roku 1995 boli celkové kúpne ceny o 25 % nižšie ako účtovná hodnota majetku,
- v roku 1996 boli nižšie už o 71,83 %,
- v roku 1997 dokonca o 81,98 %,
- v roku 1998 o 77,23 % !!!

Za takéto ceny boli pritom privatizované najlukratívnejšie podniky: Nafta Gbely, Slovnaft, VSŽ, Kúpele Piešťany, Biotika Slovenská, Lupča a ďalšie.

Privatizácia za Mečiarovej vlády sa na základe týchto faktov nedá označiť inak ako „lúpež storočia“.

Tu sú niektoré konkrétne príklady /samozrejme je ich omnoho viac/ tejto privatizačnej rabovačky:

- akcie **Slovnaftu** v nominálnej hodnote 6,4 mld. Sk boli predané za 1 mld Sk so splatnosťou po 100 mil. Sk za 10 rokov. Prítom len ročné výnosy z týchto akcií predstavovali 100 mil. Sk. Jedinou reálnou investíciou spoločnosti Slovintegra, ktorá Slovnaft získala, bol len 1 mil. Sk na základné imanie.
- Akcie **Nafty Gbely** boli predané prakticky neznámej spoločnosti Druhá obchodná, sídliacej v opustenom dome. Prítom o ne mali záujem aj spoločnosti ako OMV či Ruhrgas. Akcie v trhovej cene 3,2 mld. Sk boli tejto spoločnosti predané za 500 mil. Sk. Zisk 500 mil. Sk dosiahla Nafta Gbely za 6 mesiacov, pritom splatnosť tejto sumy bola na 10 rokov!!!
- 51 % akcií **Bane Záhorie** bolo predaných spoločnosti Baňa Záhorie 1, ktorej konateľmi boli členovia HZDS za 1 Sk, napriek tomu, že existovali aj iné ponuky vo výške 100 – 270 mil. Sk

Výsledky privatizácie v rokoch 1994 – 1998 mali ďalekosiahle následky pre našu ekonomiku a spôsobili v ďalšom období mnohé problémy. Jednalo sa najmä o vyrabované podniky, ku ktorým „podnikatelia-mečiarovci“ prišli takmer zadarmo – viedlo to k zvýšeniu nezamestnanosti v mnohých regiónoch Slovenska.

Lacný výpredaj spôsobil, že Fond národného majetku nemal dostatok finančných prostriedkov na vyplatenie dlhopisov, ktoré vládna koalícia

HZDS-RSS, SNS a ZRS zaviedla, ale ktorých vyplatenie zostalo až na novej vládnej koalícii Mikuláša Dzurindu.

Aj nová vládna koalícia pokračovala v privatizácii, no konali sme pri úplnej zmene privatizačných pravidiel, transparentne a výhodne pre štát. Predávali sme výlučne serióznym záujemcom, v mnohých prípadoch medzinárodným renomovaným spoločnostiam, ktoré sú zárukou ďalšieho rozvoja takto privatizovaných podnikov.

Úspešne sa nám podaril splniť ďalší volebný sľub. Privatizácia sa stala transparentnou, zaviedli sme kontrolné mechanizmy nad jej priebehom. Umožnili to viaceré konkrétne rozhodnutia:

- o privatizácii znova začala rozhodovať vláda a skončil sa tak štyri roky trvajúci protiústavný stav,
- register privatizovaného majetku sa zverejňuje na internetovej stránke Ministerstva pre správu a privatizáciu národného majetku SR,
- Novela Ústavy SR zabezpečila kontrolnú pôsobnosť Najvyššieho kontrolného úradu nad FNM,
- poradcom vlády pri privatizácii sa stali renomované zahraničné inštitúcie.

Úspešne sa nám podarilo vrátiť časť privatizovaného majetku späť do vlastníctva štátu, v niektorých prípadoch /Slovnaft/ sme dohodli nové podmienky privatizačných zmlúv. Celkovo 47 zmlúv bolo označených za absolútne neplatných. Nesporným úspechom vlády M. Dzurindu bolo vrátenie týchto akcií privatizovaných podnikov Fondu národného majetku:

- 45,9 % akcií Nafty Gbely bolo vrátených Fondu národného majetku, ten ich previedol na SPP, vlastníci už predtým 10 % akcií. Namiesto funkcionárov HZDS z Druhej obchodnej tak majoritu v Naftě Gbely získal SPP.
- FNM získal aj podstatný balík akcií VSŽ, umožnil do nej vstúpiť U.S. Steelu a zachrániť tak tento významný podnik pred bankrotom,
- ďalej sa vrátila štátu časť majetkovej účasti slovenských liečebných kúpeľov Piešťany, 97 % akcií Istrochemu Bratislava, 97 % akcií podniku Obuv Partizánske, 51 % akcií Kúpeľov Sliač a Kováčová, 73,9 % akcií Závodov SNP Žiar nad Hronom.

Takýmto spôsobom sme zabránili privatizačným špekuláciám a hroziacemu krachu napríklad už v spomenutých VSŽ alebo Naftě Gbely. V prípade krachu týchto podnikov by boli ekonomické dôsledky pre Slovensko nedozierne. Mnohí privatizéri, pri ktorých FNM odstúpil od zmluvy, sa obrátili na súd. Väčšina týchto súdnych procesov nie je dodnes ukončená, a preto sa majetok niektorých podnikov dodnes štátu nevrátil.

Privatizácia sa v súčasnosti uskutočňuje štandardným medzinárodným verejným konaním pod kontrolou verejnosti aj opozície. Vláda zverejňuje všetky dôležité informácie o privatizácii a do výberových komisií pri najdôležitejších predajoch pozýva aj zástupcov opozičných strán. Privatizácia prebehla, alebo prebieha:

- v sektore bánk /Slovenská sporiteľňa, VÚB, IRB, ČSOB, Istrobanka, Poľnobaňka, pripravuje sa Poštová banka a Banka Slovakia/,
 - v sektore poisťovní /Slovenská poisťovňa/,
 - v sektore telekomunikácií /Slovenské telekomunikácie, Globtel/,
 - v sektore energetiky /Transpetrol, SPP, energetické rozvodné podniky a reštrukturalizované Slovenské elektrárne/,
 - v sektore dopravy /podniky SAD/,
 - v sektore vodárni a kanalizácií,
 - v sektore zdravotníctva /ukončená 1. etapa privatizácie – 63 zdravotníckych zariadení, začala sa 2. etapa/,
 - v iných organizáciách /Kúpele Piešťany, Solivary Prešov, Lignostesting, Vojenské opravárenské podniky.../.
- V súčasnej vládnej koalícii sme ukázali, že aj v slovenských podmienkach môže privatizácia prebiehať transparentne a výhodne pre štát. Privatizácia sa v rukách vlády M. Dzurindu stala zárukou, že podniky získajú solventní, seriózni investori, a trvalo sa tak zabráni zneužívaniu týchto podnikov na politické ciele a osobné obohacovanie. Vďaka takejto privatizácii sme získali zdroje na potrebné reformy, najmä dôchodkovú. Získali sme potrebných 5 miliárd na úhradu plynárenských rozvodov, prostriedky na zníženie štátneho dlhu i na výplatu dlhopisov občanom.

ZHRNUTIE

- podarilo sa nám vrátiť niektoré významné podniky privatizované „čestnými podnikateľmi-mečiarovcami“ späť do vlastníctva štátu
- na základe štandardného medzinárodného konania sme za podmienok výhodných pre Slovensko predali najvýznamnejšie podniky a banky silným zahraničným investorom

- natrvalo sme zabránili zneužívaniu strategických slovenských podnikov na politické ciele a osobné obohacovanie
- privatizáciou výhodnou pre štát sme získali prostriedky na dôchodkovú reformu, plynárenské rozvody pre obce, zníženie štátneho dlhu i na výplatu dlhopisov
- zásadným spôsobom sme zvýšili transparentnosť a verejnú kontrolu procesu privatizácie
- aj prostredníctvom privatizácie sme zvýšili potrebný prílev zahraničných investícií

EKONOMIKA

MALÉ A STREDNÉ PODNIKANIE

Počas volebného obdobia v rokoch 1994 – 1998 by sme ťažko našli akýkoľvek pozitívny krok na podporu malého a stredného podnikania.

Pozitívne kroky a podpora sa poskytovala len podnikateľom blízkyim vládnej koalícii HZDS-RSS, SNS a ZRS. Títo podnikatelia, napriek tomu, že získali podnik za zlomkové ceny, dostali ešte daňové úľavy tak, že si investície, ktoré boli súčasťou kúpnej zmluvy, mohli dať priamo do nákladov. Takéto výhody nemal žiadny iný podnikateľ, neprepojený na vtedajšiu politickú moc.

Naopak, pre bežných podnikateľov úrokové sadzby v bankách stále stúpali, sadzby dane z príjmov z fyzických a právnických osôb zostávali vysoké. Dostať sa k potrebnému úveru v banke bolo takmer nemožné, keďže úvery sa pridelovali iba politicky blízkyim podnikateľom.

Vstupom do novej vládnej koalície sme podstatne zmenili celkový prístup k podnikateľom a živnostníkom. Naše konkrétne opatrenia sa týkali daní, prístupu k úverom a prístupu k zahraničným investíciám.

Daňovými opatreniami sme umožnili, aby sa znížili dane a podnikateľom ostalo viac finančných prostriedkov na potrebné investície. Konkrétnym znížením daní bolo:

- zníženie dane z príjmu právnických osôb zo 40 na 25 %,
- zníženie najnižšej hranice dane z príjmu fyzických osôb z 15 na 10 % a najvyššej zo 42 na 38 %,
- zavedenie nižšej a jednoduchšej paušálnej dane,

- zníženie DPH pre služby v oblasti cestovného ruchu a pri klasických reštauračných službách z 23 na 10 %.

Okrem toho sme znížili najnižšiu hranicu pre daň z príjmov fyzických osôb zo 60 000 na 90 000. Nižšiu sadzbu dane z príjmu fyzických osôb tak mohlo využiť viac zarábajúcich občanov, podnikateľov a živnostníkov.

Vďaka zníženiu DPH v cestovnom ruchu a reštauráciách, ako aj napriek rastu cien plynu a energií nestúpili ceny týchto služieb.

S úspešným ozdravením bankového sektora sa pre podnikateľov prejavili mnohé konkrétne pozitívne zmeny. Najkonkrétnejším výsledkom bolo zníženie úrokových mier z úverov. Úrokové sadzby sa znížili z 23 % oproti roku 1998 na 9 % začiatkom roka 2002. Zároveň sa v dohľadnom čase dá predpokladať zvyšovanie prísunu úverov malým a stredným podnikateľom, a to aj vplyvom nového systému záložného práva k hnutelným veciam, ktorý sme zaviedli a ktorý pomôže v prístupe k úverom najmä malým a stredným podnikateľom.

Vytvorením daňového zvýhodnenia zahraničných investorov sme umožnili prístup k zahraničným investíciám pre celú podnikateľskú verejnosť. Od začiatku roka 2002 sú pritom daňové zvýhodnenia veľkých nových investícií rovnaké pre zahraničných aj domácich investorov.

Pre živnostníkov, malých a stredných podnikateľov sme zákonom vytvorili Živnostenskú komoru. Tento orgán má výrazné právomoci a stal sa partnerom Slovenskej priemyselnej komory. Súhlas

Živnostenskej komory môže pri udeľovaní živnosti nahradiť chýbajúcu prax a vzdelanie.

Zlepšila sa situácia aj v oblasti bezpečnosti podnikateľov a živnostníkov. Výpalníctvo síce stále existuje, ale oproti roku 1998 sa situácia v mnohých mestách citeľne posunula k lepšiemu.

V rokoch 1998 – 2002 sa nám nepodarilo znížiť vysoké odvodové zaťaženie podnikateľov a živnostníkov. Jeho zníženie je ale bezprostredne viazané so spustením dôchodkovej reformy na Slovensku. A keďže jej príprava Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny trvala dlhšie ako sa predpokladalo, nebolo možné hýbať odvodovými sadzbami. V opačnom prípade by došlo k nerovnôhe vo verejných financiách.

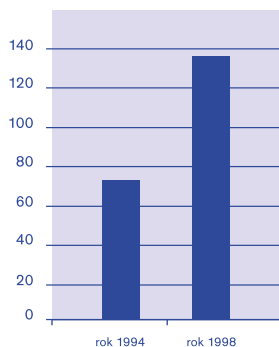
ZHRNUTIE

- znížili sme daňové zaťaženie podnikateľov a živnostníkov
- daň z príjmu právnických osôb sme znížili zo 40 na 25 %
- najnižšiu hranicu dane z príjmov fyzických osôb sme posunuli z 15 na 10 % a najvyššiu zo 42 na 38 %
- pre živnostníkov sme zaviedli novú – paušálnu daň

Politika v oblasti verejných financií bola pred rokom 1998 jednou z hlavných príčin makroekonomickej nerovnováhy, ktorá v roku 1999 privedla Slovensko až na prah vážnej finančnej krízy. Mečiarova vláda neriešila základné problémy hospodárstva, práve naopak, rozpočtovou expanziou prispela k zosilneniu nerovnováhy.

Nevyrovnanosť verejných financií viedla k neúmernému zadlžovaniu sa. Nasledovný graf porovnáva stav čistej zadlženosti verejného sektora v roku 1994 a koncom volebného roka 1998, teda stav, v akom preberala verejné financie vláda M. Dzurindu:

Čistá zadlženosť verejného sektora /v mild. Sk/

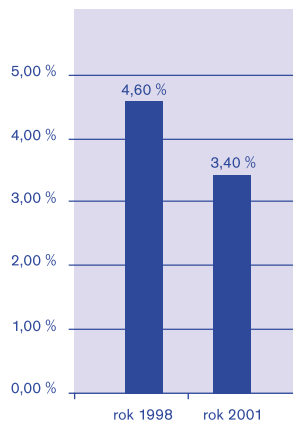
K veľkým deformáciám došlo aj v daňovej sústave, ktorá sa rôznymi úpravami v rokoch 1997 – 1998, stala neprehľadnou a zložitou a vytvárala veľmi vhodné prostredie pre daňové úniky. Tieto úniky boli príčinou veľkých nedoplatkov na daniach. Nedoplatky potom chýbali vo financiách pre verejný sektor.

Veľmi populistickým krokom v daňovej oblasti bolo zavedenie tzv. miliónárskej dane, ktorá nijako nezasiahla tunelárov v podnikoch. Pôsobila demotivačne na mnohých profesionálnych, špičkových manažérov, od ktorých závisí ekonomický rast Slovenska.

Vládna moc, podobne ako pri vykazovaní ekonomického rastu, aj v oblasti verejných financií deformovala údaje tým spôsobom, že sa sústredila výlučne na štátne financie a vysoké deficity presúvala do rozpočtov iných verejnoprávných subjektov.

Stav verejných financií, ktorý prevzala súčasná vláda v roku 1998, sa – vďaka obrovským deficitom, rastúcej zadlženosti a neprehľadnej daňovej sústavy s množstvom daňových únikov – nedá označiť inak ako katastrofálny.

Podiel deficitu verejných financií na HDP

Našou prvoradovou úlohou v novej vláde bolo odstrániť nerovnováhu vo verejných financiách a týmto spôsobom pozitívne ovplyvňovať vývoj zadlženosti. Nová rozpočtová politika sa pozitívne prejavila na znížení podielu deficitu na HDP v porovnaní s rokom 1998.

Taktiež sa nám podarilo sprehľadniť údaje o verejných financiách. Zvýšila sa transparentnosť narábania s finančnými prostriedkami v dôležitých verejnoprávných inštitúciách a zodpovednosť za hospodárenie týchto inštitúcií. Na rozdiel od obdobia Mečiarovej vlády, deficit štátneho rozpočtu dnes už oveľa presnejšie odráža skutočné hospodárenie verejnej správy.

Zrealizovali sme aj mnohé zmeny v daňovom systéme:

- zrušili sme nesystémovú, populistickú, tzv. miliónársku daň,
- zaviedli sme paušálnu daň pre živnostníkov,
- znížili sme dane z príjmov právnických a fyzických osôb /pozri kapitola malé a stredné podnikanie/,
- umožnili sme oslobodenie od platenia dane z dedičstva pre najbližších príbuzných,
- umožnili sme darovať 1% dane z príjmu fyzických osôb aj právnických osôb na verejnoprospešné účely /pre nadácie, občianske združenia, cirkvi atď.../.

ZHRNUTIE

- znížili sme podiel verejných financií na HDP
- výrazne sme zlepšili podmienky, za ktorých si štát požičiava
- sprehľadnili a stransparentnili sme vykazovanie údajov o verejných financiách
- zrealizovali sme mnohé pozitívne zmeny v daňovom systéme

EKONOMIKA

ZAHRANIČNÝ OBCHOD A ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE

Mečiarova vláda, namiesto toho, aby riešila otázku vývozu, sa problematiku veľkého deficitu platobnej bilancie snažila riešiť obmedzením dovozu, a to aj týmito neštandardnými opatreniami:

- devalvácia slovenskej koruny o 10 %,
- dovozná prirážka, týkajúca sa všetkých krajín a 75 % celkového dovozu,
- prísna certifikácia dovážaného tovaru.

Bola zriadená Eximbanka a Fond na podporu zahraničného obchodu. Tieto inštitúcie, ktoré poskytovali dotácie na podporu zahraničného obchodu, to robili netransparentne. Eximbanka totiž nepodliehala zákonu o bankách, a teda nespádala pod kontrolu Národnej banky Slovenska.

Ďalším zvláštnym spôsobom, ako vláda chcela riešiť deficit obchodnej bilancie, boli nadštandardné vzťahy s Ruskou federáciou. V roku 1995 Sergej Kozlík po návšteve v Moskve uvažoval o možnosti vytvorenia colnej únie medzi Slovenskom a Ruskom!!! Slovensko sa počas Mečiarovej vlády zúčastňovalo – ako jediná krajina mimo bývalého ZSSR – na rokovaniach tzv. Surgutskej dohody, upravujúcej určovanie cien za energetické suroviny, čo tiež nebolo najlepším signálom pre krajiny Západu.

Aj napriek týmto veľmi neštandardným opatreniam vláda V. Mečiara nezabránila vysokému deficitu platobnej bilancie – v roku 1998 dosiahol až 80,8 mld. Sk, čo predstavovalo 11,2 % HDP. Samotná výška deficitu by nebola až takým problémom, ďaleko väčším rizikom boli faktory, ktoré tento deficit sprevádzali. A to najmä:

- deficit nebol krytý zahraničnými investíciami /v rokoch 1994 – 1998 boli zahraničné investície minimálne/,
- deficit bol krytý zahraničnými úvermi, za cenu stále vyššej zahraničnej zadĺženosti slovenskej ekonomiky,
- zahraničné úvery boli mimoriadne nevyhodné, ku koncu vládnutia si Mečiarova vláda požičiavala za úroky 25 – 30 %.

Priame zahraničné investície na Slovensko boli v období vlády Vladimíra Mečiara minimálne a boli najnižšie so všetkých okolitých krajín. Pritom pre reformné ekonomiky, ako je Slovensko, sú životne nevyhnutné.

Aj v súčasnosti rastie deficit platobnej bilancie, ale je neporovnateľný s deficitom v rokoch 1994 – 1998. Rozdiel je najmä v jeho rizikovosti pre ekonomiku Slovenska. Súčasný deficit napriek svojej veľkosti nie je podľa odborníkov rizikový z nasledovných dôvodov:

- deficit bude pokrytý prebytkom bilancie priamych investícií (privatizácia SPP, Transpetrolu, Slovenskej poisťovne),
- súčasný stav devizových rezerv zodpovedá 3,7-násobku priemerného mesačného dovozu tovarov a služieb,
- vysoký dovoz investičných technológií, hlavne u zahraničných investorov /investície do technológií umožnia zvýšiť objem výroby a v budúcnosti zabezpečia vyššie hodnoty exportu/.

Vyšší deficit je dočasne spôsobený aj nasledovnými faktormi:

- zvýšený domáci dopyt, ktorý bol spôsobený aj vyplatením dlhopisov za cca 33 mld. Sk, ktoré sú dedičstvom vlády Vladimíra Mečiara,
- vláda nepoužíva neštandardné nástroje na obmedzenie dovozu, akým bola napríklad dovozná prirážka,
- dočasný ekonomický pokles v najvyspelejších krajinách,
- vývoj kurzu USD a eura,
- dočasný pokles exportu najväčších exportérov (VW, USS).

V oblasti zahraničných investícií sme už v roku 2000 zaznamenali prvý obrovský nárast, kedy priame zahraničné investície na Slovensku dosiahli výšku 2,032 mld. USD, čo je objem podobný ako za celých predchádzajúcich desať rokov. V roku 1998 to bolo len 0,526 mld. Sk.

Zahraničné investície rozhodne nejdú len na privatizácie, či do existujúcich podnikov. Získali sme investorov, ktorí postavili fabriky na zelenej lúke či rozšírili existujúce, a zamestnali množstvo ľudí na celom Slovensku: Molex pri Košiciach, Volkswagen, ECCO či Johnson Controls v Martine, INA v Kysuckom Novom Meste aj v Skalici, Matsushita v Krompachoch, Shoe Fashion v Bardejove, Delphi v Senici, Sweedwood v Malackách, United Parts vo Vrábľoch, Osram v Nových Zámkoch, Emerson Electric v Novom Meste nad Váhom, Punch v Námestove, Inergy Automotive Systems a Plastic Omnium v Lozorne.... to sú desiatky miliónov a najmä tisíce pracovných príležitostí.

Lepšie podmienky na vstup priamych zahraničných investícií sme vytvárali aj našou legislatívou:

- zaviedli sme desaťročné daňové prázdny,
- systém dotačnej podpory na rekvifikáciu a tvorbu nových pracovných miest,
- vytvorili sme legislatívne predpoklady pre zriaďovanie priemyselných parkov.

ZHRNUTIE

- významne sme znížili rizikovosť deficitu platobnej bilancie
- umožnili sme najväčší prísun priamych zahraničných investícií počas existencie samostatnej Slovenskej republiky
- podporujeme nové investície daňovými úľavami
- umožnili sme mestám a obciam zakladať priemyselné parky

V rezorte dopravy a spojov zažala vláda Vladimíra Mečiara poriadnu „sekeru“: diaľnice sa stavali a otvárali s veľkou slávou, ale nik za ne neplatil – ostali nám nezaplatené faktúry za 2 miliardy. Železniciam kvôli zadĺženosti krátkodobými nevýhodnými úvermi hrozil cross-default. Nič sa neinvestovalo do obnovy autobusového parku.

Diaľnice a cestná infraštruktúra

Novú výstavbu diaľnic sme mohli naštartovať až pol roka po nástupe. Dovtedy sme uhrádzali dlh z predchádzajúceho obdobia. Za súčasnej vlády sa objednávajú len tie práce, na ktoré sú zabezpečené financie. Závazky sa uhrádzajú pravidelne. Vďaka tomu je výstavba diaľnic stabilizujúcim faktorom pre stavebné firmy. Vláda schválila koncepciu rozvoja diaľničnej infraštruktúry a plánované tempo výstavby diaľnic sa darí dodržiavať. Štát na ňu dáva v priemere 8,5 miliardy ročne, pritom od roku 1999 je tendencia stúpajúca. V roku 2002 sa prestavia 10,6 miliárd korún – rekordný objem na výstavbu diaľnic v histórii SR. Plán výstavby diaľnic do roku 2006 ráta s ďalším zvyšovaním tejto čiastky až na 14 miliárd. Terajšie vedenie rezortu si je vedomé rizík, ktoré vyplývajú zo závislosti financovania diaľnic od možností štátneho rozpočtu, preto aktívne pracuje na projekte financovania výstavby diaľnic zo súkromných zdrojov. Príklad, ale aj poučenie z chýb, si v tom môžeme brať zo susedného Česka.

Už v tomto roku sa ukončia niektoré dôležité diaľničné stavby. Jednou z nich je tunel Branisko, ktorý pomôže sprístupniť východoslovenský región. Nadväzuje na diaľnice smerujúce od Považia a je odpoveďou tým, ktorí spochybňujú význam považskej diaľnice pre východné Slovensko.

Sprístupnenie východného Slovenska je naopak prioritou vlády a určite k nemu príspeje aj dostavba najnáročnejšieho považského úseku Ladce – Sverepec. Táto diaľnica je v trase medzinárodných koridorov. Rozhodne sme nezanedbali ani spojenie západu a východu Slovenska južnou cestou – na trase rýchlostnej komunikácie sa odstraňujú „bodové závädy“, ako sú úseky Žarnovica – Nová Baňa, alebo Tornaľa – Ožďany. Košickú dopravu odľahčí ešte v tomto roku ukončenie výstavby všetkých privádzačov, začne sa budovať križovatka Prešovská – Sečovská. Rovnako ešte v tomto roku počítajú zlepšenie neúnosnej dopravnej situácie aj Bratislava – ukončí sa úsek Mierová – Senecká.

Od roku 1998 sa opravili povrchy diaľnic, vodiči sa už nestretávajú s obmedzeniami rýchlosti kvôli zlému povrchu. Povrchy ciest prvej triedy sú kvalitné. Avšak do opráv a rekonštrukcie ciest nižších kategórií sa nepodarilo investovať zďaleka toľko, koľko si vyžaduje ich stav. Tento problém sa vlečie od roku 1992. Kvôli nedostatku financií sa vyberajú len úseky, kde je oprava najnevyhnutnejšia. Pri financovaní na súčasnej úrovni sú ohrozené cesty 2. a 3. triedy.

Viditeľné výsledky priniesli niektoré projekty cezhraničnej spolupráce, na ktoré sme získali prostriedky z Phare. Príkladom je Most Márie-Valérie, pri ktorom EÚ financovalo až 90 % nákladov. Ale podobne tomu bolo aj pri výstavbe iných hraničných priechodov.

Železnice

Aj pri železnicach sa táto vláda musela venovať riešeniu dlhov predchádzajúcej. Prvoradé bolo reštrukturalizovať krátkodobé úvery, ktoré sa do roku

1998 „prejedali“ – používali sa na prevádzku, a nie na investície. Až v roku 2001 sme mohli začať investovať do železničných tratí, počítala sa aj s nákupom nových vagonov a motorových jednotiek. Splnili sme aj ďalšiu úlohu – reštrukturalizovať železnice. Stále však ostáva otázka efektívnosti železničnej dopravy. Hoci si dnes železnice berú úvery s dlhodobou splatnosťou, faktom ostáva ich permanentná zadĺženosť a nutnosť doplácať na ne zo štátnej kasy 8 – 10 miliárd ročne.

Cestná doprava

Vláda M. Dzurindu zdedila autobusovú dopravu „roztrúsenú“ do skoro 60 malých stratových podnikov s neúmernými režijnými nákladmi. V prvom kroku sa preto znížil počet podnikov autobusovej dopravy na 17 a zvýšila sa tak ich efektívnosť. Zo straty sa dostali do vyrovnaného finančného hospodárenia. Druhým krokom je prebiehajúca privatizácia 49 % každého zo 17 podnikov SAD. Privatizácia je nevyhnutná, pretože všetkým podnikom SAD chýba investičný kapitál. 10 rokov sa neinvestovalo do obnovy autobusového parku, finančné prostriedky išli len na prevádzku. Preto len 1 až 10 % zo zisku z predaja dostane FNM, ostatné prostriedky pôjdu na navrhnutie základného imania spoločností a budú použité výlučne na technické vybavenie, autobusy. Väčšinový vlastnícky podiel štátu prejde časom na VÚC.

Letecká doprava

V polroku 2002 dôjde k reštrukturalizácii a transformácii Slovenskej správy letísk. Letiská sa stanú obchodnými spoločnosťami, v ktorých budú mať zastúpenie samosprávy miest, v ktorých sa nachádzajú a hlavne VÚC. Realitou však ostáva

malé územie krajiny a blízkosť viedenského letiska, preto budúcnosť je skôr v spolupráci, než v konkurencii. Vytvárame podmienky pre súkromných dopravcov. V tomto roku začala fungovať súkromná letecká spoločnosť, ktorá prevádzkuje lety na linke Bratislava – Košice viackrát denne. Neukazuje sa efektívne, aby štát podnikal v leteckej doprave. Preto plánovaným zvýšením podielu štátu v Slovenských aeroliniách na majoritný sledujeme to, aby sme mohli odpredať štátny podiel. O menší nový podiel nie je totiž záujem.

Lodná doprava

Prijali sme zákony o námornej aj riečnej plavbe, ktoré sú v súlade s EÚ a umožňujú vykonávanie tejto činnosti súkromným firmám. Prístavy a ich pozemky ostávajú v rukách štátu. Súkromné firmy môžu teda napríklad postaviť a prevádzkovať pripravovanú Vážsku cestu, ktorej výstavba zo štátnych zdrojov by bola neefektívna.

Telekomunikácie

Hoci privatizácia Slovenských telekomunikácií má veľa kritikov, faktom ostáva, že v čase, kedy k nej došlo, nemohla byť výhodnejšia. Keby sa privatizovalo v roku 1996 a nie v roku 2000, bolo možné získať viac. Už týmto rokom končí monopol ST na pevnú hlasovú službu, prostredie telekomunikácií bude plne liberalizované. Ak by bol mohol investor využívať tento monopol o 4 roky dlhšie, oplátilo by sa mu zaplatiť viac. Napriek domácim kritikom bola privatizácia ST vyhodnotená ako najlepšia privatizácia roka v Strednej Európe. V roku 2002 vznikol vďaka spolupráci Slovenských telekomunikácií a vlády SR projekt e-Slovensko, ktorý napomôže rozvoju internetu a informačných technológií u nás.

V súvislosti s udeľovaním licencií na UMTS – služby tretej generácie – pripravuje sa ešte v tomto roku vstup tretieho operátora na trh mobilnej komunikácie.

Pošta

Slovenská pošta sa postavila na nohy – z hlbokej straty v minulom období sa podarilo v roku 2000 dostať ju do mierneho zisku a minuloročný zisk je už optimálny. Zlepšilo sa poskytovanie služieb, pošta poskytuje nové produkty. Priemerná mzda pracovníkov pošty sa zvýšila tak, že už je takmer na úrovni slovenského priemeru, hoci donedávna za ním veľmi zaostávala. Pošta sa teda celkovo stabilizovala, hoci tarify nezvyšovala nikdy viac ako o infláciu.

ZHRNUTIE

- splatili sme dlhy za diaľnice, ktoré zanechali Mečiarove vlády
- prijali sme Konceptiu rozvoja diaľničnej infraštruktúry a z roka na rok zvyšujeme tempo výstavby diaľnic
- za stavebné práce na diaľnicach na rozdiel od minulej vlády platíme, a to načas
- v tomto roku budú dokončené významné diaľničné stavby, ktoré pomôžu sprístupniť východné Slovensko a odľahčia dopravu v Bratislave a v Košiciach
- upravili sa povrchy diaľnic
- pokračuje výstavba rýchlostných komunikácií
- efektívne sme čerpali prostriedky Phare – napríklad na most Márie-Valérie
- reštrukturalizovali sme krátkodobé úvery,

ktorými minulá vláda priviedla železnice na pokraj krachu

- reštrukturalizovali sme železnice
- po dlhých rokoch sa začalo s investíciami do vlakov a tratí
- zracionalizovali sme počet podnikov autobusovej dopravy a zo straty sme ich dostali k vyrovnanému hospodáreniu
- ozdravené podniky SAD sa privatizujú, získané prostriedky pôjdu na autobusy
- v leteckej doprave vytvárame podmienky pre súkromných dopravcov, pripravuje sa odpredaj štátneho podielu v Slovenských aeroliniách
- zaviedla sa pravidelná letecká linka Bratislava – Košice
- v námornej aj riečnej plavbe sme umožnili podnikanie súkromným firmám
- napriek tomu, že vhodný termín na privatizáciu Slovenských telekomunikácií sa vinnou predchádzajúcej vlády zmeškal, boli sprivatizované najvýhodnejším možným spôsobom
- pripravená je úplná liberalizácia trhu telekomunikačných služieb
- vláda spolu s ST pomáha rozvoju internetu
- budú sa udeľovať licencie na služby UMTS, očakáva sa vstup tretieho mobilného operátora
- Slovenská pošta sa dostala z hlbokej straty k peknému zisku, výrazne vzrástli mzdy pracovníkov, zlepšili sa služby, a to všetko pri zvyšovaní taríf len o infláciu

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

SLOVENSKO A NATO

V rokoch 1995 – 1998 škandály a medzinárodná hanba – dnes dobrá povest' a rešpekt. Pred necelými tromi rokmi „čierna ovca“ strednej Európy – dnes „čierny kôň“ celého regiónu. Pred rokom 1998 medzinárodná izolácia – dnes člen OECD, na prahu NATO a EÚ. Takto veľmi sa zmenilo Slovensko na mape Európy a sveta – za jediné volebné obdobie, za necelé štyri roky.

Hovorili sme to predtým, hovoríme to aj teraz: zahraničná politika je odrazom domácej politiky. Ak by po roku 1998 nedošlo k vážnym vnútropolitickým zmenám a demokratickým reformám, Slovensko by dnes nedržalo jednou rukou kľučku dverí od Severoatlantickej aliancie a druhou rukou kľučku od dverí Európskej únie. Ale za taký krátky čas by k takej veľkej historickej zmene nedošlo ani bez premyslenej zahraničnej politiky. A tiež bez osobného rešpektu, ktorý v európskych a svetových metropolách vyslúžili pre Slovensko predstavitelia vlády, predovšetkým z radov SDKÚ – premiér Mikuláš Dzurinda, minister zahraničných vecí Eduard Kukan a na ekonomických fórach vicepremiér Ivan Mikloš.

Prešli necelé štyri roky a my stojíme na prahu NATO tak, ako sme to sľúbili vo volebnom programe SDK. Tohtoročný novembrový Pražský summit NATO pozve nových členov NATO a Slovensko je dnes na zozname čakateľov na pozvanie na prvom mieste. Či pozvánku napokon dostaneme, záleží len od nás na Slovensku – od výsledku volieb v septembri.

Naša nová šanca pre Slovensko neprišla sama od seba. V roku 1997 madridský summit NATO pozval Česko, Poľsko a Maďarsko. Slovensko bolo z procesu rozširovania NATO vylúčené kvôli politike vtedajšej vlády Vladimíra Mečiara a zdalo sa, že dvere budú zatvorené nadlho. Vláda Mikuláša Dzurindu si v roku 1998 síce postavila ambiciózne zahraničnopolitické ciele, ale v samotných krajinách NATO diskusie o ďalšom rozširovaní aliancie po roku 1997 utíchli, alebo boli na ďalšie rozširovanie NATO skôr skeptické názory.

Ak sme chceli zmeniť atmosféru a rozprúdiť nové pozitívne úvahy o rozširovaní NATO v samotných krajinách aliancie, museli sme ich sami iniciovať. Podarilo sa to premyslenou diplomatickou prácou a predovšetkým mimoriadne úspešnou konferenciou „Európske nové demokracie – líderstvo a zodpovednosť“ v máji roku 2001. Slovensko hostilo 10 premiérov (prvý raz sa na zasadnutí tejto skupiny zúčastnil aj premiér Chorvátskej republiky) stredo- a východoeurópskych krajín a viacerých významných zahraničných hostí. Český prezident Václav Havel na bratislavskej pôde ako vôbec prvá hlava členského štátu NATO otvorene vyzval rozšíriť NATO o nové krajiny. Skvelá diplomatická príprava tohto podujatia, úspešný priebeh, množstvo významných hostí v Bratislave a uznávané hostiteľstvo premiéra Dzurindu

a ministra zahraničných vecí Kukana priniesli svoje ovocie. A v júni 2001 sme sa dočkali priaznivej správy: americký prezident George W. Bush na svojom európskom turné oznámil, že NATO v roku 2002 pozve nových členov.

K tomu, aby Slovensko bolo jedným z nich, prispeli aj postoje vlády v období kosovskej krízy, a v období po teroristických útokoch na USA v septembri 2001. Sú to konkrétne činy, ktoré centrála NATO vyhodnocuje veľmi pozitívne.

Slovensko pod vedením vlády Mikuláša Dzurindu plní všetky podmienky na členstvo v NATO – demokratizáciou spoločnosti sme splnili politické kritériá, rozbehla sa reforma armády, zvýšila sa verejná podpora pre členstvo v NATO. Zostáva urobiť posledný krok: v septembrových voľbách 2002.

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

SLOVENSKO A EÚ

Rok 1997 nebol iba rokom, kedy Slovensko nepozvali do NATO, ale rovnako Slovensko vypadlo zo skupiny krajín pozvaných rokovať o vstupe do Európskej únie. Z rovnakej štartovacej čiary v roku 1993 so susedmi – Českom, Poľskom, Maďarskom – sme v rokoch 1995 – 98 prepadli doslova na koniec pelotónu postkomunistických krajín. Kvôli pochybnej politike vlády premiéra Mečiara sme sa dokonca stali „vykričaným“ štátom, ktorý ako jediný neplní politické kritériá integrácie. O „Mečiarovom Slovensku“ sa hovorilo jedným dychom s Lukašenkovým Bieloruskom a Miloševičovým Srbskom.

Ťahúňmi a autormi zahraničnej politiky slovenskej vlády po roku 1998 boli predovšetkým predstavitelia vtedajšej SDK, dnes väčšinou členovia SDKÚ. Bol vytýčený ambiciózný cieľ: dobehnúť krajiny, ktoré boli prizvané na rokovania o vstupe do EÚ, a usilovať o členstvo v EÚ v roku 2004.

V prvom roku vládnutia – 1999 – snaha slovenskej vlády rozchýbala stojaté vody vo vzťahoch Slovenska k EÚ. Vláda odstránila prekážky, ktoré v predchádzajúcom období bránili otvoreniu prístupových rokovaní s Európskou úniou. V novembri 1999 Európska komisia konštatovala, že Slovensko splnilo politické kritériá a na summite EÚ, a hneď na to v decembri 1999 v Helsinkách bolo Slovensko pozvané otvoriť rokovania o vstupe do EÚ.

V priebehu dvoch rokov – 2000 a 2001 – sa vláde vedenej Mikulášom Dzurindom a slovenskej diplomacii vedenej Eduardom Kukanom podarilo dobehnúť krajiny, ktoré začali rokovať o vstupe do EÚ o dva roky skôr. Slovenská republika otvorila rokovania o všetkých kapitolách a do konca de-

cembra roku 2001 uzatvorila rokovania o 22 kapitolách. V počte uzavretých kapitol a v množstve urobenej práce sme sa dostali na úroveň krajín, ktoré začali rokovať o členstve v EÚ dva roky pred nami.

Na summite EÚ v Laekene v decembri 2001 už nebolo Slovensko krajinou, ktorá dobieha. Slovensko tu vystupovalo ako jeden z najviac pripravených a najúspešnejších rokovacích partnerov. Tento summit EÚ potvrdil záväzok prijať najlepšie pripravených uchádzačov o členstvo do EÚ tak, aby sa mohli zúčastniť volieb do Európskeho parlamentu v roku 2004. Bola zafinancovaná skupina krajín, ktoré majú šancu stať sa členmi v prvej vlnе rozširovania – Slovensko bolo zaradené do tejto skupiny.

Necele štyri roky diplomatickej práce a domácich reforiem nás z konca pelotónu dostali na samé čelo. Naši ľudia majú príležitosť už o dva roky voliť svojich zástupcov do Európskeho parlamentu. Je to reálne, je to na dosah – ale ešte predtým budeme musieť správne zvoliť doma v septembri roku 2002.

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

SLOVENSKO – ČLEN OECD

SLOVENSKO A SUSEDIA

Slovensko sa ako 30. štát stalo členom OECD 14. 12. 2000. Aj na tomto poli sme v rokoch 1995 – 98 zaostali za susedmi, stratená dôvera z minulých rokov sa ťažko získavala a rokovania o členstve boli zložité. Zodpovednosť za komplikovaných ekonomickú diplomaciu prevzal podpredseda vlády Ivan Mikloš. Bol úspešný. Slovensko na dlhý čas uzavrelo rozšiřovací proces OECD a členstvo v tejto organizácii nám prinieslo medzinárodnú dôveru, ľahší prístup k informáciám a kontaktom a obraz člena elitného klubu najvyšších krajín sveta. Niekedy sme na seba príliš prísni a nespo-kojní s každodennou ekonomicko-sociálnou situáciou. Členstvo v OECD, naša príslušnosť k elitným 30 krajinám sveta, je dôvodom na zdravé se-bavedomie, je to tiež potvrdenie, že v posledných rokoch ideme správnym smerom.

Niekedy už zabúdame: chladné vzťahy s Českom a urážky manželky prezidenta susedného štátu; ustavičné napätie v slovensko-maďarských vzťahoch, označované za vážny zdroj medzinárodného napätia v strednej Európe; prakticky žiadne vzťahy s Poľskom... takto vyzeralo Slovensko v strednej Európe v roku 1998. Višegrádska štvorka sa prakticky rozpadla, dvojstranné vzťahy trpeli na politické šarvátky a Slovensko nimi bolo oslabené tak, že prakticky v každom spore tahalo za kratší koniec.

Vzťahy s Českou republikou trpeli do roku 1998 traumou z rozdelenia a nedoriešenými otázkami – túto kapitolu uzavrela v roku 1999 tzv. veľká dohoda, ktorá spravila „hrubú čiaru“ za minulosťou. Politické reprezentácie Slovenska a Česka zlepšili vzťahy a zaviedli nové princípy medzivládnej spolupráce. Takto sa podarilo zvyšovať komfort cezhraničného styku, podporovať kultúrnu výmenu. Predovšetkým však zlepšenie vzťahov dvoch tradičných partnerov priviedlo obe krajiny ku koordinácii postupu, čo posilňovalo naše pozície vo vzťahu k medzinárodným inštitúciám. Čistý stôl, porozumenie, dôvera a výborné vzťahy – tak sa dajú charakterizovať vzťahy s Českou republikou po 4 rokoch našej vlády.

Vzťahy s Maďarskou republikou boli v období predchádzajúcej vlády do roku 1998 považované za potenciálne vážne riziko zhoršenia politickej situácie v strednej Európe. Napriek existencii medzištátnej dohody boli rozličné verejné konflikty medzi vládami v Bratislave a Budapešti na dennom poriadku a prispievali aj k zlej klíme vo vnútri Slovenskej republiky – vo vzťahu k maďarskej národnostnej menšine.

Dnes sa dá povedať, že vzťahy medzi oboma štátmi sú lepšie ako kedykoľvek v bližšej aj vzdialenejšej minulosti. Odstránilo sa politické napätie v súvislosti s kauzou vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros – realizácia rozsudku Medzinárodného súdneho dvora v Haagu sa preniesla z politickej na odbornú úroveň. Zlepšenie vzťahov symbolizuje otvorenie mosta Márie Valérie medzi Štúrovom a Ostrihomom. Pozitívne posuny vo vzťahoch Slovenska a Maďarska sa prejavujú aj v tom, že dokonca aj vážne rozpory v súvislosti so Zákomom o zahraničných Maďaroch, ktorý prijal parlament v Budapešti v roku 2001, nevyplývajú negatívne na iné oblasti spolupráce a neza-nášajú napätie medzi ľuďmi, netraumatizujú celý región. Pokojná, vecná, slušná, ale uvážlivo rozhodná politika vlády Mikuláša Dzurindu voči Maďarsku má sympatie, solidaritu a podporu európskych vlád, EÚ aj ďalších členov V-4, ako sa to ukázalo na jar tohto roku. Aktuálne vzťahy krajin V-4 sú predpokladom, že aj dočasné problémy sa podari prekonať.

Vzťahy s Poľskou republikou sa od roku 1998 nebývalo zintenzívnili. Vláda Mikuláša Dzurindu si bola vedomá nielen tradičných dobrých vzťahov v minulosti, ale aj skutočnosti, že ide o najväčšiu krajinu nášho regiónu. Poľsko poskytuje Slovensku nielen podporu pri ambíciách vstúpiť do NATO, ale aj cenné rady nového člena NATO. Lepšia atmosféra v našich vzťahoch sa v poslednom období odráža v rozmachu predovšetkým cezhraničnej slovensko-poľskej spolupráce.

Zásadné zlepšenie vzťahov v regióne, ktoré prišlo aj s nástupom vlády Mikuláša Dzurindu, viedlo k znovuoživeniu višegrádskej spolupráce. Výrazom veľkého obratu na tomto poli bolo vytvo-

renie Medzinárodného višegrádskeho fondu, ktorý poskytuje prostriedky na projekty v oblasti kultúry, školstva, vedy a mládeže. Jeho sídlom je Bratislava, čo do veľkej miery symbolizuje vklad, ktorý do prehĺbenia vzťahov krajín V-4 priniesla práve vláda Mikuláša Dzurindu a diplomacia Eduarda Kukana – lídrov SDKÚ.

Slovensko je po štyroch rokoch našej vlády rešpektovaným a dôveryhodným partnerom. Naši ľudia sa pri cestách do zahraničia nemusia hanbiť za svojich politikov. Premiér Mikuláš Dzurinda bol ako historicky prvý predseda vlády Slovenskej republiky prijatý v Bielom dome (prezidentom Clintonom i prezidentom Bushom) aj v sídle kancelára SRN Schrödera. V máji 2002 bude hosťom na Downing Street 10, v sídle britského premiéra Blaira. Prijali ho predsedovia vlád množstva ďalších Európskych metropolí. Zlepšené postavenie Slovenska už prináša a členstvo v NATO a EÚ prinesie ešte viac zahraničného kapitálu, pracovných príležitostí a v konečnom dôsledku zvyšovanie životnej úrovne. Za necelé štyri roky sa udiala veľká zmena, musíme ju však potvrdiť vo voľbách 2002.

ZHRNUTIE

- aktívne sme iniciovali diskusiu o rozširovaní NATO, významne sme prispeli k rozhodnutiu NATO o pozývaní nových členov
- splnili sme politické kritériá na prijatie do EÚ, vďaka tomu v roku 1999 v Helsinkách bolo Slovensko pozvané otvoriť rokovania o vstupe do EÚ
- v prístupových rokovaniach sme dobehli krajiny, ktoré začali rokovať o vstupe do EÚ o dva roky skôr

- do apríla sme uzavreli rokovania o 23 kapitolách, do konca volebného obdobia sa pravdepodobne podarí ukončiť rokovania o 28 kapitolách; stali sme sa jedným z najviac pripravených a najúspešnejších rokovacích partnerov
- na summite v Laakene v decembri 2001 bolo Slovensko uvedené v skupine ašpirujúcich krajín – je reálna šanca, že Slovensko bude v roku 2004 členom EÚ
- obnovili sme stratenú dôveru OECD, Slovensko sa ako 30. štát stalo v roku 2000 členom OECD
- „veľkou dohodou“ sme vysporiadali majetkové otázky s Českou republikou, vzťahy sme z bodu mrazu zmenili na vzťahy priateľstva a intenzívnej spolupráce
- sporné otázky vo vzťahoch s Maďarskom prenášame z politickej do odbornej roviny - vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom sú lepšie ako kedykoľvek v minulosti
- pričínili sme sa významne o znovuoživenie spolupráce V-4, Bratislava sa stala sídlom Medzinárodného višegrádskeho fondu

PORIADOK, BEZPEČNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ

VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ

Roky Mečiarovej vlády boli rokmi stupňujúcej sa politizácie a klesajúcej odbornosti polície. Politická moc si uzurpovala zasahovať do vyšetrovania, vymieňať politicky nevyhovujúcich vyšetrovateľov, spriadala trestné činy namierené proti vlastným občanom. Pred zrakmi verejnosti prekvital organizovaný zločin – prakticky na dennom poriadku boli prestrelky, výbuchy áut, prekvitalo výpalníctvo a pranie špinavých peňazí. V privatizačnej rabovačke stál zákon bokom.

Verejnosť nám často vyčíta, že sme zlodejom v bielych límcoch z mečiarovskej éry nič nedokázali. To je však omyl. Vo všetkých známych kauzách „veľkých rýb“ Martinku, Lexu, Póora, ale aj v ďalších významných kauzách, kde figurovali nastrčení vykonávatelia, je vyšetrovanie ukončené. Výkonná moc urobila všetko, čo bolo v jej kompetencii. To, že spravodlivosti nebolo učinené zadosť, že nik dôležitý zatiaľ nebol odsúdený, je vecou nezávislej súdnej moci.

Proti tunelárom sme podnikli preventívne kroky – prijali sme novelu Obchodného zákonníka, ktorá klasifikuje úmyselný úpadok vlastnej firmy („tunelovanie“) ako trestný čin. Trestným činom sa opäť stalo i dávanie úplatkov.

Pokiaľ ide o organizovaný zločin, vďaka úspešným profesionálne pripravovaným zásahom polície nastala v spoločnosti citelná úľava. Dnes má slušný človek omnoho väčšiu istotu, že sa za bieleho dňa nestane obetou vybavovania si účtov medzi gangami.

Dokázateľný pokrok nastal v oblasti prevencie – klesajúci trend má majetková kriminalita, počet krádeží motorových vozidiel klesol oproti roku

1998 o vyše 30 %, odhalili sme niekoľko „autičkárskeho“ gangov. Výrazne sa zvýšila objasnenosť pri ekonomickej kriminalite, vraždách a krádežach. Celková objasnenosť trestných činov narastla z 48,6 % v roku 1998 na 54,6 % v roku 2001. Tieto výsledky sú priaznivejšie, než napríklad v Rakúsku alebo Nemecku.

Účinnejšiu prevenciu si určite vyžaduje rastúca násilná kriminalita. Tá by sa mala stať vecou celej spoločnosti. S prevenciou súvisí prísny a spravodlivý trestný poriadok. Musíme priznať, že tu sme zmenu nezavršili. Stali sme sa preto ľahkým terčom politických konkurentov.

Princíp politickej spriaznenosti sme v riadení polície nahradili princípom odbornosti. Identifikovali sme aj ďalšie dôvody nízkej efektívnosti polície – nemotivujúci systém hodnotenia a slabú kontrolnú činnosť. Na kontrolu sa kladie dôraz predovšetkým od roku 2001. Zvýšila sa frekvencia kontrol nadriadených voči svojim podriadeným zameraná na výkon služby, kontrolnú činnosť rapídne zvýšila inšpekčná služba. Nezatajujeme dnes pred verejnosťou nezákonné skutky niektorých policajtov, nezatajujeme dokonca ani ich mená. Nebolo to zvykom, preto môže vzniknúť dojem, že priestupkov policajtov pribúda. Ale každá operácia bolí. Chceme, aby v polícii pracovali čestní a schopní ľudia, aby takíto ľudia boli motivovaní vstupovať do radov polície. Preto robíme kroky na to, aby sa prostredie policajného zboru „očistilo“, ale zmenili sme aj podmienky prijímania, aby do polície nevstupovali takí, ktorí sa na túto prácu nehodia. Dnes nie je možné to, čo bolo nedávno bežné – aby do výkonu šli policajti bez patričného vzdelania a aby sa nebrali do úvahy výsledky psychologických testov. Samozrejme, na to, aby do polície prichádzali

schopní mladí ľudia, nestačí len očista policajného zboru. Výrazne vzrástli priemerné platy policajtov. V roku 2002 dostanú po prvýkrát aj 14. plat.

Verejnosť zatiaľ nemá k polícii dôveru. Je to výsledok celého predchádzajúceho vývoja. Zvrátiť ho je nesmierne náročná a dlhodobá úloha. Nedôvera v políciu sa často zdôvodňuje úplnosťou policajtov. Boj proti korupcii v polícii nekompromisne začal. Korupciu však z polície definitívne nevykoreníme, dokiaľ väčšina z nás bude považovať za samozrejmosť „vykupovať sa“ z priestupku úplatkom.

ZHRNUTIE

- vyšetřili sme mnohé kauzy z čias bývalej vlády, spravodlivosť sa „zastavila“ na súdoch
- opravili sme zákony: „tunelovanie“ vlastnej firmy i dávanie úplatkov sme klasifikovali ako trestný čin
- účinne sme zakročili proti organizovanému zločinu
- zvýšili sme objasnenosť trestných činov na úroveň lepšiu ako v Rakúsku či Nemecku
- princíp politickej spriaznenosti sme v riadení polície nahradili princípom odbornosti
- sprísnilí sme vnútornú aj verejnú kontrolu polície
- sprísnilí sme proces prijímania do policajného zboru
- konkrétnymi opatreniami sme začali bojovať proti korupcii
- zvýšili sme platy policajtov, v tomto roku dostanú po prvýkrát 14. plat

PORIADOK, BEZPEČNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ JUSTÍCIA

Súdnicstvo bolo do roku 1998 prakticky úplne podriadené výkonnej moci, samospráva nemala žiadnu rozhodovaciu právomoc. Aj keď si časť justície zachovala tvár a nepodľahla politickým tlakom, mečiarovská garnitúra jej rozhodnutia jednoducho nerešpektovala. O „úcte“ vtedajšej výkonnej moci k právu a spravodlivosti vypovedá množstvo zákonov prijímaných v rozpore s ústavou. Do zákondarstva boli včlenené aj absurdnosti, akou je bez-trestnosť dávania úplatkov.

Novelou Ústavy SR sa zvýšili kompetencie Ústavného súdu a posilnila sa nezávislosť súdnej moci.

V protiklade k extrémnemu zasahovaniu výkonnej moci do justície za obdobia predchádzajúcej vlády, dnešná exekutíva akoby volila extrém opačný. Nevyužíva plne svoje právomoci. Dôsledkom toho sú procedurálne prietahy pri súdnych dohrách vyšetrených káuz mečiarovských zločincov, zločinné sprivatizovaný majetok sa kvôli pomalosti súdov v mnohých prípadoch stále nevrátil štátu...

Na rozdiel od väčšiny rezortov, v oblasti súdnicstva podľa výsledkov výskumov úroveň korupcie nielenže neklesla, ale naopak zaznamenala vzostup. Počas tohto volebného obdobia sa nenašli mechanizmy na vylúčenie sudcu, ktorý porušuje zákony alebo sa morálne spreneveril svojej role, zo systému súdnej moci. Istú nádej možno vkladať do zlepšenia pozície samosprávy. Novelou ústavy sa vytvorili podmienky pre vznik nového orgánu - Súdnej rady. Po uvedení Súdnej rady do života sa ukáže, či je sudcovský stav schopný sebaočisty, alebo bude ďalej kryť tých, ktorí znižujú jeho spoločenský status.

Proces riešenia sporov by sa mal zrýchliť, nakoľko

vo veciach podružnej povahy budú rozhodovať vyšší súdni úradníci, a tým odbremenia sudcov. Na urýchlenie konania a na potlačenie korupcie slúži aj ďalšie opatrenie: vďaka spolupráci so švajčiarskou vládou vstupuje v súčasnosti do života projekt súdneho manažmentu, ktorým sa zrýchli konanie a znemožní sa sudcovi samostatne si pri-deľiť vec. Pilotná prevádzka tohto projektu úspešne prebehla na banskobystrickom súde vďaka za-nieteniu sudkyne Dubovcovej (kandidátky SDKÚ na post ombudsmana) a za intenzívneho záujmu a podpory premiéra Mikuláša Dzurindu. V súčasnosti sa systém zavádza celo-plošne. Súdny a sud-covia boli nedávno konečne v dostatočnej miere vybavení počítačmi.

ZHRNUTIE

- odstránili sme zasahovanie výkonnej moci do justície
- novelou ústavy sme posilnili postavenie Ústavného súdu, zvýšili nezávislosť súdnej moci a vytvorili sme podmienky pre vznik Súdnej rady
- opatrenia smerujú k posilneniu samosprávy v súdnicte a sebaočisty sudcovského stavu
- urýchleniu konania pomôže to, že v podružných veciach budú konať vyšší súdni úradníci, čo odbremení sudcov
- zavádzame projekt súdneho manažmentu, ktorým sa urýchli konanie a zníži sa korupcia
- kvôli procedurálnym prietahom súdov a sudcov sa nepodarilo uzavrieť súdne konanie vo viacerých veciach ekonomickej ale aj násilnej trestnej činnosti ľudí z meči-

arovskej ganitúry

PORIADOK, BEZPEČNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ

OBRANA

Vláda Vladimíra Mečiaru vo volebnom období 1994 – 1998 mala vo svojom programovom vyhlásení za cieľ vstup Slovenska do NATO. Pritom dve z troch koalíčných strán mali vo svojom programe neutralitu. Post ministra obrany pripadol navyše jednej z nich – SNS, ktorá otvorene vystupovala proti vstupu do aliancie. Za takejto situácie bola proklamovaná vôľa vstúpiť do NATO nedôveryhodná. Nádej na pozvanie spolu s našimi susedmi z V-4 bola nereálna.

Všetky politické strany, ktoré tvoria vládu Mikuláša Dzurindu, majú jasno v tom, že efektívne zaistiť bezpečnosť a obranyschopnosť Slovenska nie je možné inak, než členstvom v najvyššej systéme obrany – v NATO. V Severoatlantickej aliancii sú združené štáty, vyznávajúce hodnoty, ku ktorým sa hlásime: slobodu, demokraciu a právny štát.

Ak sa má Slovensko stať platným členom systému kolektívnej bezpečnosti, musí splniť náročné kritériá. Preto bolo nevyhnutné vypracovať a prijať zásadné strategické dokumenty: Bezpečnostnú stratégiu SR, Obrannú stratégiu SR a Vojenskú stratégiu SR. Predovšetkým však bolo potrebné pristúpiť k praktickým krokom, začať s reformou celého rezortu obrany a najmä s reformou ozbrojených síl. Stalo sa tak v marci 2001. Vláda schválila projekt reformy ozbrojených síl a začala ho zavádzať do praxe. Cieľom reformy je vybudovať malú, ale vysoko kvalitnú, dobre vycvičenú a dobre vyzbrojenú armádu, schopnú operovať aj samostatne, aj v súčinnosti so spojeneckými ozbrojenými silami. Začalo sa preto s redukciou počtu príslušníkov armády, zmenila sa štruktúra veliteľstiev. Hlavným cieľom v personálnej oblasti je profesionalizácia armády. Príslušníkmi armády budú ľudia, ktorí chcú túto pro-

fesiu vykonávať a sú odhodlaní niesť riziká s ňou spojené. Povinná vojenská služba už nebude strašiacom pre tých, ktorí v armáde slúžiť nechcú, nebude viac prekážkou pri hľadaní zamestnania po skončení školy, nebude potrebné hľadať dôvody pre civilnú službu či „modrú knižku“. Na druhej strane stúpne výkonnosť, vzrastie status armády a vojenskej profesie. K profesionalizácii armády môže dochádzať len vďaka tomu, že Slovensko má reálne vyhliadky na skoré začlenenie do NATO. Prípadné prerušenie integračného procesu po voľbách 2002 by znamenalo aj zvrátenie reformy ozbrojených síl.

Armáda SR dokazuje schopnosť medzinárodnej vojenskej spolupráce jednak v mierových misiách, jednak pri spolupráci v rámci Višegrádskej skupiny. Spolu s Českou republikou sme vytvorili spoločný prápor do KFOR, vzniká mnohonárodná česko-poľsko-slovenská brigáda. Slovensko teda aj v praxi dokazuje, že v systéme kolektívnej bezpečnosti nechce byť len konzumentom, ale chce a vie byť jej aktívnym členom.

ZHRNUTIE

- vytvorili sme koalíciu, ktorej všetci členovia považujú začlenenie do NATO za prioritu pre Slovensko
- vypracovali a prijali sa zásadné strategické dokumenty: Bezpečnostná stratégia SR, Obranná stratégia SR a Vojenská stratégia SR
- začala sa reforma rezortu obrany a reformy ozbrojených síl – model 2010
- Armáda SR smeruje vďaka pokračujúcemu integračnému procesu k profesionalizácii, od roku 2006 bude plne profesionálna - chlapi viac nebudú nedobrovoľne rukovať

- Slovensko sa aktívne zapája do medzinárodnej vojenskej spolupráce

PORIADOK, BEZPEČNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ

KORUPCIA

Vláda, ktorá vzišla z volieb 1994, prijala tzv. Program čistých rúk. Proklamovaným cieľom bolo potlačiť korupciu. Avšak už niektoré opatrenia, predovšetkým beztrestnosť uplácania, dávali tušiť, že v skutočnosti pôjde o naplnenie príslovia „ruka ruku myje“. Prax ukázala, že korupcia a klientelizmus sa stali metódou posilňovania vládnej moci. Pritom verejná kritika, medializácia odhalených káuz, nechávali predchádzajúcu vládnú moc ľahostajnou. A treba povedať, že z hľadiska médií bola taktika mečiarovcov efektívna – ak totiž po zverejnení a krátkej verejnej debate nenastala vo vládných kruhoch žiadna odzova, na kauzy sa postupne zabúdalo, prekrývali ich nové.

Vláda Mikuláša Dzurindu zaviedla na Slovensko novú politickú kultúru. Jasnou ilustráciou je práve vzťah ku korupcii a ku klientelizmu. Všetky prípady, v ktorých šlo o podozrenie z korupcie, mali jasné personálne dôsledky, a to dokonca bez ohľadu na to, či išlo o obvinenia dokázané, alebo len také, v ktorých nemala obvinená strana priestor na presvedčivú obhajobu. Aktuálny prípad šéfa sekcie na Ministerstve zdravotníctva bol síce istý čas výnimkou potvrdzujúcou pravidlo, treba však vidieť, že podozrenie nevzišlo z médií, ale z rezortu vnútra, stranícky rovnako prináležiacemu SDKÚ.

Korupcia sa stala predmetom verejnej diskusie a práve preto sa zaradila na popredné miesta v rebríčku spoločenských problémov. Kritici Dzurindovej vlády interpretujú túto skutočnosť ako zhoršenie situácie v oblasti korupcie. Faktky však hovoria, že je to práve naopak, a že väčší akcent verejnosti na tento problém je práve prejavom toho, že ho spoločnosť začala vnímať. V pravidelných medzinárodných výskumoch bol zaznamena-

ný obrat v negatívnom trende zhoršovania a aj čiastočné zlepšenie. Do roku 1998 bol trend v počte ľudí, ktorí poskytli úplatok, rastúci. Rok 1999 bol bodom zlomu a odvtedy je zreteľný opačný, klesajúci trend. Kým v roku 1998 sa vo výskumoch k poskytnutiu úplatku hlásilo vyše 33 %, v roku 2001 to bolo takmer o 8 percentuálnych bodov menej. V prípade, ak sa zachová doterajší trend, tak v roku 2002 Slovensko stratí nelichotivý náskok a úroveň korupcie sa stane porovnateľnou s Českou republikou a Poľskom.

K najvýraznejšiemu zníženiu korupcie došlo v tých sektoroch, v ktorých sa - aj vďaka opatreniam tejto vlády - znížila alebo skončila previazanosť na štátnu správu, kde sa podarilo uskutočniť reformy. Ide o bankový sektor, podnikateľský sektor, ale aj proces privatizácie. Určitý pokles sa dosiahol na daňových úradoch; na úradoch práce a na živnostenských úradoch. Zhoršenie zaznamenali súde, polícia a školstvo.

Kľúčovým nástrojom vlády na boj proti korupcii je Národný program boja proti korupcii. Jeho základnými piliermi sú eliminácia miest možného vzniku korupcie, zvýšenie rizikovosti korupcie a zvýšenie citlivosti verejnosti na korupčné správanie. Na zavedenie Národného programu do praxe prijali rezorty svoje Akčné plány boja proti korupcii. Nebolo jednoduché dosiahnuť, aby tieto plány štátni úradníci nevypracovali formálne. Hodnotenie ich plnenia, realizované skupinou približne 30 nezávislých expertov koordinovaných Antikorupčnou jednotkou preukázalo, že viac ako polovica úloh bola k termínu hodnotenia splnená.

V systéme boja proti korupcii figuruje viacero konkrétnych opatrení. Patrí sem zákon o verejnom

obstarávaní a vznik Úradu pre verejné obstarávanie, zverejnenie obchodného registra na internete či projekt súdneho manažmentu. Jedným z najsystemovejších antikorupčných opatrení bolo prijatie zákona o slobodnom prístupe k informáciám, ktorý je zároveň výrazným otvaraním sa verejnej správy občanovi. Umožňuje transparentnosť a kontrolovateľnosť činnosti štátnej správy. Umožňuje občanom získať takmer ľubovoľné informácie o činnosti štátu, teda o nakladaní s jeho prostriedkami a o spôsobe prijímania rozhodnutí. Na rozdiel od mnohých iných krajín Slovensko prijalo tvrdé ustanovenia na vymáhateľnosť tohto zákona. Porušenie zákona sa kvalifikuje ako priestupok, za ktorý je možno uložiť pokutu do 50 000 Sk a zákaz činnosti až na dva roky. V rámci boja proti korupcii a sprehľadňovaniu financovania politických strán sa zmenil aj zákon o združovaní v politických stranách. Odstránená bola možnosť anonymného darčovstva a zvýšilo sa financovanie politických strán a hnutí zo štátneho rozpočtu. Dôležitým systémovým krokom je pripravovaná reforma licencií, dotácií a subvencií. Bola pripravená analýza a návrh systémových opatrení na zlepšenie činnosti katastrálnych úradov. Pripravuje sa zákon o vstupe verejnosti do legislatívneho procesu, ktorý posilňuje právo občana podieľať sa na správe vecí verejných pripomienkovaním legislatívy už v čase jej prípravy.

V rámci represívnej zložky boja proti korupcii boli sprísnené tresty spojené s korupciou, zefektívnené sa vyšetrovacie metódy (špeciálny agent na boj s korupciou), zaviedla sa možnosť podania sťažnosti proti uzneseniu o nezvazí do väzby zo strany prokurátora, novo sa upravilo disciplinárne konanie voči sudcom, zmenil sa exekučný zákon, bol schválený nový zákon o boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti.

Účinnosť potlačania korupcie sa mierne zvyšuje. Prejavuje sa to v zvýšenej schopnosti zaregistrovať a stíhať prípady korupcie, zvyšuje schopnosť obžalovať a nakoniec aj odsúdiť ľudí, ktorým sa dokázala korupčná činnosť.

ZHRNUTIE

- vláda M. Dzurindu zaviedla na Slovensku novú politickú kultúru vo vzťahu ku korupcii a klientelizmu – prakticky všetky prípady na vládnej úrovni, v ktorých šlo o podozrenie z korupcie, mali jasné personálne dôsledky
- prijali sme Národný program boja proti korupcii a Akčné plány na jeho zavedenie do praxe
- stransparentnili sme verejné obstarávanie, sprístupnili na internete obchodný register, zavádzame projekt súdneho manažmentu
- presadili sme dôležitý zákon o prístupe k informáciám a prijali opatrenia na jeho uplatňovanie
- stransparentnilo sa financovanie politických strán
- pripravujeme reformu licencií, dotácií a subvencií
- pripravuje sa zákon o vstupe verejnosti do legislatívneho procesu
- rastie schopnosť represívne zasahovať voči korupcii – existuje inštitút špeciálneho agenta na boj s korupciou, možnosť podania sťažnosti proti uzneseniu o nevezatí do väzby zo strany prokurátora, novo sa upravilo disciplinárne konanie voči sudcom, zmenil sa exekučný zákon, bol

schválený nový zákon o boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti

- výskyt korupcie sa od roku 1999 znižuje

SOCIÁLNA OBLASŤ

ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ

SDK išla do volieb 1998 so sľubom zvýšiť nominálne mzdy na dvojnásobok. Podpisali sa podeň aj politici, ktorí ho dnes obracajú proti Mikulášovi Dzurindovi. Na rozdiel od nich sa SDKÚ od tohto prísľubu nedištanuje. Vychádzal jednak z analýz, ktoré nerátali s nastavenými mínami, ktoré po sebe predchádzajúca vláda zanechala, jednak z predpokladu, že sa potrebné reformy uskutočnia tempom a spôsobom navrhovaným SDK.

Prvý polrok vládnutia súčasnej vlády sa niesol v znamení vysporadúvania sa s nevyhodnými úvermi, ktorými mečiarovci najmä v posledných mesiacoch svojej vlády zadlžili štát, splácania nevyplatených faktúr, kvôli ktorým krachovali stavebné firmy, ale aj v znamení viery ľavice vo vládnú koalíciu, že sa to všetko bude dať riešiť bez striktných zásahov a dočasného utiahnutia opaskov. Pre toto mylné presvedčenie SDL brzdila potrebné reformy. Balíček opatrení, ku ktorým už pod hrozbou obrovskej devalvácie koruny na jar 1999 nevyhnutne muselo dôjsť, dopadol na obyvateľstvo citeľnejšie, než bolo nevyhnutné. Kritici hovoria, že priemér SDL-ke príliš ustupoval. Akoby zabudli, že tejto strane dali voliči takmer 15 % a tomu zodpovedala aj jej politická sila.

Stabilizácia ekonomiky so sebou nevyhnutne priniesla aj dočasné zníženie životnej úrovne obyvateľstva. Kľúčovým ukazovateľom životnej úrovne je spotreba domácností. V roku 2000 poklesla o 3,4 %. Zvýšili sa regulované ceny a to ovplyvnilo celkovú infláciu. Ale tak, ako sme predpokladali, za poklesom nasledoval vzrast. Spotreba domácností sa oživila a v roku 2001 sa zvýšila o 4 %. V poslednom štvrťroku 2001 zaznamenala spotreba domácností nárast dokonca až o 5,3 %.

Finančnú situáciu obyvateľstva verne odzrkadľuje objem tržieb v maloobchode. Tržby boli v roku 2000 v stálych cenách o 2,3 % vyššie ako v roku 1999. Priaznivý trend pokračoval aj v roku 2001, kedy sa tržby v maloobchode zvýšili v medziročnom porovnaní o 4,5 %. Pritom v decembri, kedy bývajú tržby pravidelne najvyššie, rast predstavoval až 12,4 %.

Už v roku 2000 vzrástla aj úroveň čistých reálnych miezd. Zvyšujúcim sa tempom rástli reálne mzdy aj v roku 2001 a v tomto roku sa predpokladá najvyšší nárast reálnej mzdy – o približne 4 %. Navyše bude spojený s pozitívnym vplyvom zníženia dane z príjmov fyzických osôb a tiež s vplyvom nižšej inflácie.

Rast reálnych miezd bol samozrejme spojený s rastom nominálnych miezd. Na začiatku volebného obdobia bola priemerná nominálna mzda v Národnom hospodárstve 10 tisíc korún, na konci roku 2001 to bolo 12 365 korún a v tomto roku sa predpokladá rast rýchlejší než v minulosti. Republikový priemer citeľne znížili nízke mzdy ľudí, ktorí boli zapojení vo verejno-prospešných prácach. Za toto volebné obdobie sa teda priemerná nominálna mzda v národnom hospodárstve zvýši približne o 40 %. Znamená to, že veľká väčšina občanov si na svojej výplatnej páске nenájde sumu dvakrát takú, aká tam bola v roku 1998. Ale pravda je tiež taká, že sme okrem zvyšovania nominálnych miezd znížili tiež dane z príjmu fyzických osôb, občania dostali vyplatené dlhopisy. Pravdou je aj to, že vo viacerých firmách vzrástli priemerné platy omnoho výraznejšie, než je priemer v národnom hospodárstve. Ide najmä o firmy so zahraničnými investormi, ktorí po dobrých skúsenostiach s kvalifikovanou pracovnou silou jednak zvyšujú mzdy,

a jednak rozširujú svoje aktivity. Typickým príkladom je Volkswagen. Ale z pohľadu volebného sľubu treba povedať otvorene: sľub SDK sa splní na 40 % percent. Je to daň za zdedené „skryté závädy“ v ekonomike, ale predovšetkým je to daň za zložitú vládnú koalíciu. Napriek tomu je neodškriepiteľné, že sme nastúpili na cestu zrýchľujúceho sa zvyšovania životnej úrovne.

ZHRNUTIE

- potrebné reformy sa kvôli odporu silného koaličného partnera SDL oneskorili
- bolo nevyhnutné stabilizovať ekonomiku, čo sa sebou prinieslo dočasný pokles životnej úrovne
- v roku 2001 významne stúpla spotreba domácností
- od roku 2000 zrýchľujúcim sa tempom narastajú tržby v maloobchode v stálych cenách
- čisté reálne mzdy začali narastať už v roku 2000, tempo rastu sa každoročne zvyšuje
- v roku 2002 sa očakáva nárast reálnych miezd o 4 %
- nominálne mzdy vzrastú počas tohto volebného obdobia o necelých 40 %
- od roku 2001 sa začalo štádium zrýchľujúceho sa zvyšovania životnej úrovne

SOCIÁLNA OBLASŤ ZAMESTNANOSŤ

Zamestnanosť bola v rokoch 1996 – 98 umelo udržiavaná rôznymi spôsobmi. Išlo predovšetkým o vysoké výdavky verejných financií, čerpanie zahraničných úverov súkromnou sférou, z veľkej časti s využitím štátnych záruk, a tiež o bezbrehé úvery domácich bánk. Ovplyvnilo ju tiež horúčkovitý, politicky motivované tempo vo výstavbe diaľnic, vystupňované v roku 1998. Stavalo sa napriek tomu, že štát za objednané práce nedokázal zaplatiť. Zamestnanosť sa umelo udržiavala aj prostredníctvom niektorých nástrojov „aktívnej politiky trhu práce“. Na tú sa v rokoch 1994 – 1998 vynaložilo 15,5 mld. Sk a veľká časť smerovala do firiem sprivatizovaných ľuďmi blízkyimi Mečiarovej vláde. Napriek tomu miera nezamestnanosti od roku 1996 rástla.

Mieru, akou sa celý komplex nástrojov umelého udržiavania prezamestnanosti podpisoval na výsledných ukazovateľoch, nebolo možné presne kvantifikovať, a to aj vzhľadom na netransparentnosť viacerých z nich (bankové úvery, dlhy štátu...). Preto do volieb 1998 išli všetky politické strany vrátane SDK s ambicióznymi plánmi na zníženie miery nezamestnanosti.

Potom, ako sa tieto neudržateľné spôsoby obmedzili, nastal zákonitý pokles zamestnanosti. Hneď po nástupe súčasnej vlády, od októbra 1998 do januára 1999, sa zvýšil počet nezamestnaných o 69-tisíc.

Zvyšovanie nezamestnanosti je podmienené aj objektívne. Jedným z dôvodov je totiž prudký nárast populácie v produktívnom veku. Počas 90. rokov sa zvýšil počet obyvateľov Slovenska v produktívnom veku o 334 tisíc, z 3 056 000 v roku 1990

na 3 390 000 v roku 2000. Preto dochádza k paradoxnému javu, že hoci najmä v poslednom období po prvýkrát od roku 1996 pribúda počet pracovných miest, nezamestnanosť sa neznižuje. Pre porovnanie ak by v susednom Maďarsku pribúdali pracovné miesta rovnakým tempom ako u nás, vzhľadom na vývoj ich populácie by problém nezamestnanosťou prakticky nepoznali.

Proti znižovaniu nezamestnanosti pôsobili aj niektoré inak pozitívne trendy. Slovenské firmy v úsilí o väčšiu konkurencieschopnosť doma aj v zahraničí zvyšovali produktivitu práce. Produktivita práce stúpala o 30 percent.

Na zlepšenie zamestnanosti prijala vláda niekoľko dôležitých krokov. Znížila sa daňové zaťaženie pre podnikateľov, zaviedli sa úľavy na podporu zamestnávania dlhodobo nezamestnaných, ako je príspevok na cestovanie do zamestnania a odpustenie platenia odvodov zamestnávateľa, ktorý zamestná dlhodobo nezamestnaného. Bola schválená tzv. absolventská prax pre nezamestnaných absolventov škôl.

Je zrejmé, že vykazovaná miera nezamestnanosti by bola citeľne nižšia, keby sa podarilo vysporiadať s problematikou čiernej práce. Odhady hovoria, že tento jav sa na miere nezamestnanosti môže podieľať až jednu pätinou. Kompetentné inštitúcie nevyužívajú pri boji s ním možnosti, ktoré im dáva legislatíva. Boli to predstavitelia SDKÚ, ktorí na tento problém začali poukazovať, analyzovať ho a navrhli viaceré opatrenia. Žiaľ, predovšetkým ľavicová vláda Mikuláša Dzurindu neprispieva tejto otázke náležitú vážnosť, a preto sa nám v odstraňovaní tohto sociálno-ekonomického, ale aj morálneho problému nepodarilo urobiť všetko, čo by sme chceli.

Treba priznať, že pôvodný cieľ súčasnej vlády - znížiť nezamestnanosť na 10 % - bol priveľmi ambicióznym. Na riešenie nestačili ani v minulosti nepredstaviteľné objemy zahraničných investícií – popri novovznikajúcich pracovných príležitostiach zaniškujú existujúce. Zdedená prezamestnanosť bola vyššia, než sa javila. Nepodarilo sa zatiaľ účinne vysporiadať ani s otázkou čiernej práce.

Priemerná miera nezamestnanosti dosiahla podľa údajov ŠÚ SR v roku 2001 na Slovensku 19,2 %.

ZHRNUTIE

- odstránili sme neakceptovateľné formy udržiavania umelej zamestnanosti
- počas obdobia tejto vlády začala rásť produktivita práce, čo neziščí zamestnanosti, ale robí našu ekonomiku konkurencieschopnou
- na nárast miery nezamestnanosti mal vplyv veľký prírastok obyvateľstva v produktívnom veku – napriek väčšiemu počtu pracovných príležitostí nezamestnanosť neklesá
- málo účinne sme bojovali proti čiernej práci
- nedokázali sme zásadnejšie zmeniť sociálny systém z nemotivujúceho na motivačný

SOCIÁLNA OBLASŤ

SOCIÁLNA POLITIKA

*Reforma sociálnej sféry sa od roku 1990 stále od-
súvala. Napriek tomu, že bola pripravená, po roz-
pade Česko-Slovenska mali vlády iné priority.
Sociálna politika sa formovala nekonceptne, pod
tlakom negatívnych dopadov ekonomickej trans-
formácie. Riešila naraz nové, staro-nové a staré so-
ciálne problémy, avšak bez reformných krokov.
Potreba „hasiť“ vznikajúce problémy sa odrazila na
tom, že sa systém začal budovať od tzv. sociálnej
sieťe. Úplne v pozadí ostala rodinná politika, ako
aj reformy poisťných systémov.*

Cieľom sociálnej politiky tejto vlády bolo rozšírenie sociálnych práv na úroveň Európskej únie a posilnenie princípu individuálnej zodpovednosti. Tieto princípy sa zachovali pri prijímaní všetkých relevantných koncepcií. Viaceré potrebné zákony vychádzajúce z týchto koncepcií však neboli doposiaľ schválené. Pripravovaná nová legislatíva prináša do chápania sociálnej politiky zásadné zmeny.

V projekte dôchodkovej reformy pôjde o zmenu zo zabezpečovacieho sociálneho systému na poisťný systém, založený na osobnej motivácii a participácii občana a nevyhnutnej sociálnej solidarite. Zmenil sa systém doplnkového dôchodkového poistenia – možnosť pripoistiť sa získali aj samostatne zárobkovo činné osoby a zamestnanci rozpočtovej a príspevkovej sféry.

Nový zákon o nemocenskom poistení bude výrazne motivujúcejší než dnešný, pretože pôjde o čistý poisťný systém, v ktorom každý bude môcť čerpať podľa toho, koľko prispieva. Odpadnú teda doterajšie limity a ľudia s vyššími príjmami budú väčšími motivovaní prispievať do tohto poisťného systému a nehľadať „únikové“ cesty.

Zriadil sa Garančný fond, ktorý má pomôcť tým, ktorí sú ohrození pri bankrote podnikov. Napriek napätej finančnej situácii v sociálnom sektore sa zvyšovali dôchodky. Upravil sa príspevok na bývanie ako kompenzácia rastu životných nákladov pre sociálne slabších.

Zákomom o štátnej službe, verejnej službe a Zákonikom práce sa zásadne reformovalo pracovné právo, hoci viaceré ustanovenia Zákoníka práce treba zmeniť. V konečnom dôsledku by totiž pôsobili anti-sociálne, najmä tým, že demotivujú zamestnávateľov pri tvorbe nových pracovných príležitostí a odstrašujúco by pôsobili na potenciálnych investorov. SDKÚ priznala, že pôvodná novela, ktorú bez väčších protestov zamestnávateľov presadzovali odbory, nebola v poriadku. Naši predstavitelia vo vláde a parlamente boli iniciátormi najnevyhnutnejších „opráv“ a koordinovali ich prijatie.

Sprísnil sa podmienky na vyplácania sociálnej podpory. V novele Zákona o sociálnej pomoci sa presnejšie definovali podmienky na vyplácanie dávok zo subjektívnych dôvodov, pričom výška týchto predstavuje len 50 percent dávky sociálnej pomoci. Úsilie motivovať dlhodobo nezamestnaných, aby si hľadali prácu, sa premietlo aj do zriaďovania verejnoprospešných prác. Do systému verejnoprospešných prác sa v roku 2000 zapojilo 67 301 dlhodobo nezamestnaných. Účasť vo VPP umožnil tejto kategórii dostať sa k vyšším dávkam v nezamestnanosti, k obnoveniu pracovných návykov.

Vláda splnila jeden z najdôležitejších bodov vo svojom vládnom programe v oblasti sociálnej politiky, ktorý hovorí, že prijme zmeny v poskytovaní prídavkov na deti tak, aby boli poskytované pre všetky

rodiny s nezaopatrenými deťmi. Na dieťa, ktoré navštevuje strednú školu, budú rodičia ešte poberať ďalší príspevok vo výške 200 korún. Rovnako vláda prijala rozhodnutie o zvýšení rodičovského príspevku na úroveň životného minima 3790 korún. Nárok naň má rovnako otec ako matka, prvý mesiac dokonca obaja rodičia. Rodičia môžu príspevok tiež použiť pre inú osobu, ktorá dieťa opatruje. Považujeme to za významný nástroj podpory mladým rodinám a tzv. strednej vrstvy, ktorá právom očakáva podporu štátu pri výchove detí.

Počas tohto volebného obdobia sa významne zvýšila participácia mimovládnych organizácií pri poskytovaní pomoci služieb v sociálnej oblasti. Príspevok štátu vo výške minimálne 50 percent na činnosť neštátneho subjektu umožnil vznik takých služieb, ktoré štát neposkytoval, napríklad krízových centier pre obeť domáceho násillia, ktoré pomáhajú riešiť situáciu predovšetkým detí a žien v životnej kríze. V poslednom období sa tretí sektor aktivizuje v oblasti činnosti tzv. materských centier, ktoré pomáhajú pri výchove k rodičovstvu, ženám na materských dovolenkách zvládať opateru detí a tiež návrat do pracovného procesu.

Do parlamentu boli predložené novely zákonov, ktoré v budúcnosti významným spôsobom pomôžu riešiť problém domáceho násillia. Zavádzajú a definujú tento pojem v trestnom zákone, sprísňujú tresty pre páchatelov, umožňujú vykázanie násillníka zo spoločného bytu a lepšie chránia práva detí.

Trvalým problémom je platnosť zastaralého a nevhodného zákona o rodine.

ZHRNUTIE

- vláda prijala všetky relevantné koncepcie týkajúce sa reforiem v sociálnej oblasti
- nový systém dôchodkového zabezpečenia už nebude závislý od priebežne vyberaných dávok, ťažisko bude na kapitalizácii platieb
- v nemocenských dávkach už nebudú limity, poistenci budú čerpať podľa výšky svojich príspevkov
- rodinné prídavky už nie sú závislé od výšky príjmu
- zvýšil sa rodičovský príspevok a rozšírili sa možnosti jeho používania
- rozšírili sa možnosti pre tretí sektor
- v systéme sociálnej pomoci sa pripravuje prechod na systém verejných sociálnych služieb, ktorý je efektívnejší než vyplácanie dávok
- znížilo sa daňové zaťaženie a zvýšili odpočítateľné položky, vďaka čomu sa zvýšil čistý príjem

Od roku 1989 žiadna vláda nevypracovala reálnu štátnu bytovú politiku. Predsa sa však zavádzali nové inštitúty, ako stavebné sporenie, Štátny fond rozvoja bývania. Počas predchádzajúcej vlády sa však situácia v stavebnom sporení výrazne zhoršila, pretože z neho bolo vylúčené tzv. priateľské sporenie. Kvôli neúnosným úrokovým mieram sa nerozvíjalo hypotekárne bankovníctvo. SDK mala vo svojom volebnom programe za cieľ postaviť ročne 14 tisíc bytov.

Pre podporu bytovej výstavby vláda pripravila zmenu v legislatívnej oblasti a v systéme podporovaných finančných nástrojov ako pre fyzické osoby, tak aj pre obce a mestá. V rámci týchto opatrení sa zaviedli do systému stavebného sporenia opäť priateľské sporenia, s cieľom zvýšiť objem disponibilných zdrojov, okruh sporeiteľov sa rozšíril aj na právnické osoby. V Štátnom fonde rozvoja bývania (ŠFRB) sa splatili záväzky, ktoré predchádzajúce vedenie zanechalo v objeme cez 4 mld. Sk

Pre občanov – fyzické osoby sa v ŠFRB zvýšil objem úveru pre jedného žiadateľa (bez rozdielu veku) na 700 tisíc Sk na byt, podmienky poskytnutia úveru zo ŠFRB sa zacieliili na stredné a nižšie zárobkové skupiny občanov a súčasne sa limitovala veľkosť bytu tak, aby neboli podporované luxusné byty a domy. Cieľom je, aby zdroje fondu nevyužívali tí, ktorí na takú podporu nie sú odkázaní. Výrazne sa rozvinulo hypotekárne úverovanie bytovej výstavby. Kým v r. 1998 sa úroková miera pohybovala okolo až vo výške 17 %, ozdravením bánk a dotáciou úroku štátom je v súčasnosti pre občana výsledná sadzba úroku úveru 3,95 až 5 %.

Pre obce a mestá budovanie inžinierskych sietí k novým bytom dotuje štát do výšky 82 tis. Sk na

byt v bytovom dome a 144 tis Sk na rodinný dom. Výstavba obecných nájomných bytov je podporovaná dotáciou až 50 % a výhodnými úvermi. Na rozdiel od minulosti obce a mestá už nemusia na získanie dotácie disponovať 20 %-ami na krytie nákladov. V roku 2001 sa začalo s výstavbou 3 484 nájomných bytov, z celkového počtu 12 128, čo je najviac od roku 1989. Zaviedol sa príspevok na bývanie pre sociálne slabších občanov. Obciam sa umožnilo rozšíriť hranice zastavaného územia pre rozvoj bytovej výstavby. Pristúpili sme k deregulácii nájomného a zrušili sme nadmernú ochranu nájomníkov, ktorú obce a mestá považovali za prekážku výstavby nových obecných bytov. Vytvorili sa podmienky na vznik neziskových organizácií zameraných na rozvoj bývania a služby, spojené s bývaním.

Na podporu výstavby bytov bolo vyčlenené:

V mld. Sk

Rok	1999	2000	2001	2002
Stavebné sporenie	2,5	2,6	2,04	2,85
ŠFRB	1,2	4,79	2,7	2,3
Hypoúvery	0,08	0,1	0,13	0,23
Štátne programy podpory (infraštruktúra + nájomné byty)	0,56	1,12	2,52	1,73
Celkom	4,34	8,61	7,39	7,11

Ukončovanie bytov bolo závislé od existujúceho stavu rozostavanosti a od zdrojov a nástrojov, ktoré bytovú výstavbu priamo alebo nepriamo podporovali. Rozhodujúce boli však finančné predpoklady.

Za roky 1999 až 2001 sa dokončilo spolu 34 000 bytov, čo je v priemere 11 334 ročne. Je to vyše 80 % z pôvodného plánu.

ZHRNUTIE

- do systému stavebného sporenia sa vrátili priateľské sporenia
- splatili sme záväzky Štátneho fondu bývania
- zvýšil sa objem úveru zo ŠFRB, zároveň sa zamedzilo, aby úvery slúžili na luxusné byty
- ozdravením bánk sa výrazne znížili úroky z hypotekárnych úverov zo 17 na 3 až 5 percent
- štát dotuje výstavbu obecných bytov až do výšky 50 %, nie 30 % ako predtým
- štát dotuje aj výstavbu inžinierskych sietí k novostavbám
- odstraňujú sa bariéry, brániace obciam k väčšej aktivite (veľká ochrana nájomníka, problémy z rozširovaním zastavaného územia)
- vytvorili sa podmienky pre pôsobenie neziskových organizácií v oblasti rozvoja bývania a služieb s ním spojených
- ročne sa dostávalo v priemere 11 334 bytov, čo je 80 % pôvodného zámeru

Za predchádzajúcej vlády sa "podarilo" úplne zastaviť rozbiehajúcu sa reformu zdravotníctva. Namiesto toho sa moc sústredila na neprehľadnú a spolitizovanú privatizáciu. Populisticky sa rozširovala zdravotnícka starostlivosť bez toho, aby to bolo pokryté financiami. Štát pritom platil za svojich zamestnancov smiešne nízke odvody. Prehľovalo sa zadĺženie všetkých subjektov pôsobiacich v rezorte. Poistovne nehradili nemocniciam výkony, nemocnice odmietali hospitalizovať ich poistencov... Zdravotníctvo sa ocitlo v hľbokej kríze, prakticky na pokraji kolapsu. Úlohou volebného obdobia 1998 – 2002 bolo zastaviť rozkladný proces a znovu naštartovať reformu.

Podiel HDP určený na výdavky na zdravotníctvo vzrástol na 6,79 %. Podarilo sa tým priblížiť sa k 7 %, s ktorými počítal program SDK. Výrazne narástli odvody za tých, za ktorých je povinný platiť zdravotné poistenie štát. Kým v predchádzajúcom volebnom období bol medziročný nárast na poistenca o jedinu korunu, počas tejto vlády sa dosiahol zvýšenie o 120 Sk, čo je celkový nárast o 5 miliárd. O toľko viac dáva štát do zdravotníctva nepriamo, prostredníctvom zdravotného poistenia.

Výdavky štátu na zdravotníctvo sú teda vyššie ako v minulosti a v pomere k HDP sa dostali na úroveň krajín EÚ. Rovnaké prostriedky by sa však dali určite použiť efektívnejšie, keby sa zabránilo plytvaniu.

Najväčšie škody vznikajú nezmyselným predpisovaním liekov. Medzinárodné porovnanie hovorí jasnou rečou – občania Slovenska ich spotrebujú neúmerne veľa, omnoho viac, než napríklad staršia

populácia v susednej Českej republike. Pritom poistovne v ČR plne hradia len tretinu z počtu liekov, hrađených na Slovensku, a českí pacienti na lieky doplácajú v priemere dvakrát viac než naši. Je verejným tajomstvom, že lekári sú k zbytočnému predpisovaniu motivovaní farmaceutickými firmami. Niektorí preto kritizujú rôzne kroky ministerstva. Pritom aj taký bohatý štát ako Nemecko má limity na predpisovanie liekov a všetko, čo lekár napísal nad tento limit, musí zaplatiť sám. Na Slovensku žiaden limit nemáme. Ak by sa prestalo plyvať liekmi, ostalo by v zdravotníctve viac peňazí na financovanie výkonov zdravotníckych pracovníkov, teda na ich platy. Zavedenie zákona o zdravotnom poistení vnesie do tejto oblasti kontrolu prostredníctvom osobných účtov.

Veľkou bolesťou slovenského zdravotníctva je zadĺženosť – tak zdravotníckych zariadení, ako aj poistovní. Jej počiatok spadá do roku 1995, kedy vznikla pluralita v poisťovníctve a štát začal krátiť poisťné. Pôvodný plán oddĺžovania z výnosov z privatizácie sa plnil len čiastočne. Oddĺžovanie zdravotníckych zariadení nenastalo v takej miere, ako by malo. Zadĺženie stúpa napríklad aj tým, že súkromní dodávatelia energii zariadenia penalizujú. Oddĺženie zdravotníckych zariadení, ale predovšetkým oddĺženie a zefektívnenie zdravotných poisťovní si vyžadujú odvážne politické kroky a konsenzus.

Nízky efekt doteraz prijatých opatrení sa prejavuje v rastúcej kritike občanov. Svedčí to o tom, že prijaté reformy neboli dostatočne hlboké a dostatočne komplexné. Viaceré dôležité opatrenia sa zavádzajú až na konci volebného obdobia a ich realizácia naráža na množstvo problémov.

Prebiehajúce odštatnenie zdravotníckych zariadení, akokoľvek je zložité, povedie k väčšej efektívnosti a zároveň k väčšej kvalite – jednak kvôli bezprostrednej kontrole zriaďovateľov, ale napríklad aj preto, lebo v trhovom prostredí dokážu neštatné subjekty omnoho výhodnejšie nakupovať techniku i vybavenie. Od roku 1998 výrazne vzrástol počet neštatných lekárov. Odštatňovanie zdravotníckych zariadení dostáva novú dynamiku práve v tomto období, pri prechode kompetencií na VÚC a obce. Aj keď začiatky určite nebudú bez problémov, treba si uvedomiť, že je to proces, smerujúci k tomu, aby naše zdravotníctvo fungovalo rovnako, ako je tomu vo vyspelej Európe.

Absolútnu väčšinu zdravotníckych zariadení budú vlastniť vyššie územné celky, obce, neziskové – verejnoprospešné organizácie či súkromníci. Konkurencia medzi nimi prirodzene povedie ku zvýšeniu kvality. Veľkou motiváciou ku kvalite je možnosť, ktorú sme dali poisťovniam - vyberať tie zariadenia, s ktorými uzatvorila zmluvy o počte ošetrovaných pacientov. Čím kvalitnejšie služby nemocnica ponúka, o to výhodnejšie zmluvy s poisťovňami môže dosiahnuť. Pacient možno nedostane náročnejšie ošetrovanie v mieste bydliska, ale dostane istotu, že poskytnuté ošetrovanie bude čo najkvalitnejšie.

Programovým cieľom SDK bolo dosiahnuť skutočne viaczdrojové financovanie zdravotníctva. Tento cieľ ostáva nenaplnený - pomer štátu na financovanie zdravotníctva je stále dominantný. Zákon o zdravotnom poistení je však významný krok na zvýšenie podielu iných než štátnych zdrojov. Zdravotné poisťovne budú po jeho prijatí poskytovať pripoistenie, komerčné poisťovne zasa doplnkové zdravotné poistenie.

Zásadný problém nášho zdravotníctva spočíval v zbytočnom dôraze na nemocničnú starostlivosť. Mali sme prebytok akútnych lôžok a nemocnice naháňali „obložnosť“. Prítom liečba v domácom prostredí je nielen lacnejšia, ale aj úspešnejšia. Podarilo sa transformovať nadbytočné akútne lôžka na lôžka pre dlhodobo chorých. Samozrejme, že nestačí len pritlačiť nemocnice, aby kvôli cenovým opatreniam prepúšťali pacientov skôr. Na jednej strane je potrebné zabezpečiť kvalitné domáce ošetrovanie, preto vedenie rezortu podporuje rozvoj Agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti. Druhou stránkou tejto mince je potreba špičkového vybavenia a čo najkvalitnejšej diagnostiky, vďaka ktorej je objektívne možné skracovať pobyt v nemocnici. Filozofia terajšieho ministerstva zdravotníctva je zameraná na čo najefektívnejšie využívanie zdrojov. Na jednej strane smeruje k decentralizácii služieb, pri ktorých je prvoradá práca a znalosti zdravotníckych pracovníkov a ktoré zvyšujú každodenný komfort pacientov. Na druhej strane, v záujme poskytovania čo najkvalitnejšej starostlivosti je nevyhnutné centralizovať služby náročné na veľmi drahú špičkovú techniku a na vysokú špecializáciu.

Počas tohto volebného obdobia sa podarilo dosiahnuť štandardy vyspelých krajín v počte lôžok a lekárov prvého kontaktu, lekárni máme dokonca viac. Chýbajú nám zatiaľ špecialisti v teréne – nie preto, že by sme ich mali málo, ale preto, že v nemocniciach ich je nadbytok. Pokiaľ ide o pediatrov, najmä vo veľkých mestách sa demografický vývoj prejavuje v ich nadbytku. Všetstranne užitočné riešenie, ktoré presadzuje ministerstvo, je doplnenie vzdelania na praktického lekára pre dospelých. Je to cesta k ideálnemu modelu – k modelu rodinného lekára.

Nadbytočné akútne lôžka sa síce transformovali na lôžka pre dlhodobo chorých, nepodarilo sa však zmeniť pohľad štátnej správy na problém takýchto pacientov. Táto otázka má totiž určité nadrezortný charakter – je to rovnako sociálny, ako zdravotnícky problém. Riešenie je známe – je len vecou ochoty rezortu sociálnych vecí k spolupráci. Legislatívne podmienky sú už pripravené, oddelenia pre dlhodobo chorých sa môžu zriaďovať ako neziskové organizácie v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti. Budú sa uchádzať o financovanie zo zdravotného poistenia, ale súčasne sa budú uchádzať o granty z rezortu sociálnych vecí – resp. VÚC a obcí.

Od roku 1998 sa tarifné platy zdravotníkov zvýšili v závislosti od vzdelania o 20 až 45 %. Platy lekárov, ktorí pracujú na plný úväzok v lôžkových zariadeniach, dosahujú vrátane služieb a príplatkov niekoľkonásobok priemernej mzdy, platy sestier ju vysoko prevyšujú. Odmena za jeden bod pre neštátnych lekárov sa tiež zvýšila a mohla by sa zvýšiť viac, keby práve títo lekári neodčerpávali finančné zdroje nezmyselným predpisovaním liekov.

Verejnosť dnes zdravotníctvo radí medzi najpálčivejšie problémy. Do veľkej miery sa na tom podpisujú finančné problémy zariadení, ale ukazuje sa, že čoraz väčšia nespokojnosť sa spája s prístupom zdravotníckych pracovníkov. Prítom ťažko predpokladať, že nevšímavý prístup k pacientom môže byť len výsledkom nespokojnosti s platom. Zdravotnícky stav by mal vo vlastnom záujme zaviesť samoregulačné opatrenia.

Zdravotníctvo radí verejná mienka na popredné miesto aj pokiaľ ide o rozšírenie korupcie. Analýzy ukazujú, že najväčšia časť úplatkov sa dáva za to,

že pacient požaduje nadštandardnú službu. V novom Zákone o zdravotnom poistení je na to liek – pacient si takúto službu bude môcť kúpiť legálne. Najťažšie je vysporiadať sa s úplatkami, ktoré pacienti ponúkajú v presvedčení, že sa im inak nedostane štandardná starostlivosť. Je to otázka vedomia a svedomia na oboch stranách – na strane pacientov i zdravotníkov. Cestou je tlak na kvalitu, ktorá sa vďaka konkurenčnému prostrediu a vďaka motivujúcej politike poisťovní musí stať samozrejmosťou. Paradoxne označujú pacienti za úplatok aj dar, ktorý dali lekárovi z vďaky za kvalitné ošetrovanie. Priestor pre skutočnú korupciu, ktorú však verejnosť neregistruje, je v oblasti liekovej politiky a v oblasti verejného obstarávania. Systémové zmeny, pripravené počas tohto volebného obdobia o ktorých sme hovorili vyššie, zužujú tento priestor na minimum (odštátnevanie, osobné účty...).

Napriek všetkým prekážkam je možné v dohľadnom čase završiť náročnú reformu zdravotníctva. Aj keby však zdravotníctvo fungovalo na najefektívnejších princípoch, aj keby štát naň vyčlenil väčšie prostriedky, aj keby všetky zdravotnícke zariadenia na Slovensku dosahovali špičkovú kvalitu, je tu čosi, v čom sa k vyspelým krajinám zatiaľ približujeme len veľmi pomaly. Ide o stav starostlivosti občanov o vlastné zdravie. Nie je to len problém morálny, ale predovšetkým ekonomický. Zmeniť vedomie je ťažšie, než zmeniť pravidlá hry. Rezort zdravotníctva pripravil také nové pravidlá hry, ktoré by mali pomáhať meniť vedomie. Nový prístup k zdravotnému poisteniu bude spravodlivo rozlišovať medzi tými, ktorí svoje zdravie zanedbávajú, a tými, ktorí sa oň starajú. Tak bude motivovať občanov k tomu, aby konali v súlade s tým, čo deklarujú – aby zdravie bola pre nich naozaj jedna z najdôležitejších hodnotových priorit.

ZHRNUTIE

- podiel HDP na zdravotníctvo sa zvýšil na 6,8 %
- štát výrazne zvýšil odvody do poisťovní za tých, za ktorých je povinný platiť zdravotné poistenie
- napriek stále vyššiemu toku peňazí do zdravotníctva je vo verejnosti s týmto rezortom značná nespokojnosť, čo svedčí o tom, že reformy neboli dostatočne hlboké
- oproti susedným štátom máme viac liekov plne hrađených z poistenia, naši pacienti doplácajú na lieky omnoho menej
- výrazne sa zvýšil počet neštátnych lekárov a zariadení, vytvorili sme predpoklady na odštátnenie (a teda efektívnejšie fungovanie) absolútnej väčšiny zdravotníckych zariadení
- robia sa jednorazové aj systematické kroky na zabránenie nezmyselných výdavkom na lieky (zverejňovanie lekárov, zavedenie osobných účtov)
- poisťovne získali možnosť vyberať si zmluvné zariadenia a stanovať kvóty na ošetrovaných pacientov podľa kvality zdravotníckeho zariadenia
- aplikáciou zákona o zdravotnom poistení sa priblížime k cieľu viaczdrojového financovania zdravotníctva – zdroje budú v doplnkovom poistení a pripoistení
- nadbytočné akútne nemocničné lôžka sa transformovali na lôžka pre dlhodobo chorých
- viaceré opatrenia (cenové, zlepšovanie diagnostických zariadení..) smerujú k zníženiu času hospitalizácie na nevyhnutné minimum, lebo liečba doma je nielen lacnejšia, ale aj úspešnejšia
- vznikajú Agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti
- pripravili sa legislatívne podmienky na vznik sociálno-zdravotníckych zariadení
- výrazne (o 20 až 45 %) vzrástli platy zdravotníckych pracovníkov v štátnych zariadeniach, zvýšila sa aj odmenu za 1 bod pre neštátnych lekárov
- verejnosť je nespokojná s poskytovanými službami aj s prístupom zdravotníkov
- prijali sa opatrenia na minimalizáciu priestoru pre korupciu – nadštandardné služby sa budú dať legálne kúpiť, odštátnenie a možnosť výberu zmluvného zariadenia zo strany poisťovní smeruje k zvýšeniu kvality štandardných služieb a dôvery pacientov
- Zákon o zdravotnom poistení bude motivovať občanov k lepšej starostlivosti o svoje zdravie

Od roku 1989 do roku 1994 sa podarilo vytvoriť dobrý základ pre samosprávu na nižších a stredných stupňoch škôl v podobe inštitútu Školských rád. Štát si vybudoval aj nástroj kontroly – nezávislú školskú inšpekciu. To všetko predchádzajúca vláda Vladimíra Mečiara zlikvidovala. Namiesto toho sa snažila o autoritatívne ovládanie škôl a školských zariadení lokálnymi úradníkmi okresných a krajských úradov. Na oblasť vzdelávania dopadli aj likvidačné zásahy minulej vlády voči tretiemu sektoru - niektoré projekty sa zastavili a nové sa prakticky nerozvíjali. V oblasti financovania škôl pretrvával schematizmus a nespravodlivosť voči niektorým regiónom. Pre mečiarovskú politiku voči vysokým školám bolo charakteristické úsilie o obmedzenie ich samosprávnych práv a konfrontačný vzťah orgánov štátnej správy k vysokým školám. Typickým výsledkom bolo absurdné, politicky motivované zakladanie univerzít vo všetkých krajských mestách. Výsledkom sú vysoké školy s nedostatkom vedeckých a pedagogických osobností, s neakreditovanými odborníkmi, a teda s pochybnou úrovňou.

V období vlády Mikuláša Dzurindu sa do škôl vrátila samospráva v podobe Rád školy, ale dnes už aj študentských rád. Štátna školská inšpekcia bola obnovená a vybavená novými kompetenciami. Oživil a zaktivizoval sa tretí sektor. Vysokoškolským zákonom na výrazne zväčšil rozsah akademických slobôd.

Vláda sa schválením Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov prihlásila k vízií vzdelávania, výsledkom ktorého nebude človek nabitý obrovským množstvom ťažko použiteľných a rýchlo zastarávajúcich

informácií, ale človek múdry, pripravený učiť sa po celý život, človek schopný uplatniť sa v spoločnosti, človek dobrý.

Malé a stredné školstvo

Dlho očakávaným zákonom o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení sa do financovania škôl konečne namiesto svojvôle vniesla spravodlivosť a transparentnosť – stanovili sa nákladové jednotky, ktoré na rozdiel od minulosti zohľadňujú nielen nutné náklady, ale aj výkon. Pri stanovení nutných nákladov sa prihliada na špecifiká dané technickým stavom alebo geografickou polohou, čím sa odstraňujú dlhoročné deformácie. Školy konečne nemusia výnosy zo svojej podnikateľskej činnosti odvádzať do štátneho rozpočtu. Majú teraz motiváciu na to, aby efektívne využívali svoj potenciál. Teraz je vecou manažmentov a samosprávy, ako túto možnosť využijú.

Aj na základe výsledkov auditu štátnej správy sa normatívy, a teda aj transparentnosť, vniesli nielen do financovania škôl, ale aj služieb a zariadení spojených so vzdelávaním (psychologické poradne, centrá voľného času, reedukačné ústavy...)

Všetky školy a školské zariadenia, nezávisle na tom, či je ich zriaďovateľom štát, cirkev alebo sú súkromné, dostávajú od r. 2002 rovnaké príspevky na mzdy učiteľov. Pokiaľ ide o príspevky na žiaka, cirkevné školy sa od roku 2002 zrovnoprávnili so štátnymi. Podstatne sa zvýšil príspevok pre súkromné školy.

Okrem systémových opatrení, ktoré majú dlhodobý význam, brala vláda školstvo ako svoju prioritu

aj pri rozdeľovaní mimoriadnych príjmov štátneho rozpočtu – nad rámec rozpočtu sa napríklad vyčlenilo 290 miliónov Sk na opravy plochých striech a plynofikáciu škôl. Pri rozdeľovaní peňazí sa najviac ušlo najzanebanejším regiónom východného Slovenska. Ďalším finančným príspevkom je 50 % výťažkov z lotérií, zákonom určených na podporu aktivít mládeže, na masový aj vrcholový šport.

Bolestou školstva je odchod kvalifikovaných učiteľov do iných rezortov a slabý prílev mladých učiteľov. Dôvod je zrejмый – nízke finančné ohodnotenie. Dôsledky sú však mimoriadne závažné – znižujúci sa status povolania učiteľa, znižujúca sa kvalita vzdelávania. Podarilo sa presadiť, aby od roku 2000 mzdy učiteľov rástli rýchlejšie ako mzdy v národnom hospodárstve. Najvýznamnejším opatrením je v tejto súvislosti Zákon o verejnej službe, v ktorom sa platová tabuľka učiteľov dostala na úroveň tabuľky zdravotníckych pracovníkov. Ďalšie materiálne výhody prinesie pripravovaný Zákon o podpore začínajúcim učiteľom.

Do roku 1998 sa žiadna vláda nezaoberala stanovením vzdelávacích štandardov, ktoré sa majú dosahovať na jednotlivých stupňoch a v konkrétnych predmetoch. Chýbali objektívne nástroje na meranie kvality vzdelávania. V súčasnosti sa už do praxe zaviedli štandardy pre všeobecnovzdelávacie predmety. Ak teda žiak alebo študent absolvuje určitý stupeň vzdelania a získa konkrétne ohodnotenie v ktorejkoľvek škole kdekoľvek na Slovensku, malo by to garantovať, že dosiahol príslušný stanovený štandard. Ak sa dopracujú nástroje na meranie dosahovania týchto štandardov, prijímacie pohovory na ďalší stupeň vzdelávania sa môžu v blízkej budúcnosti stať históriou. Študent štandardy

buď spĺňa, alebo nespĺňa... Rovnakým procesom v súčasnosti prechádza odborné vzdelávanie.

Vstup do OECD znamenal pre školstvo prechod na medzinárodnú metodiku zberu dát o kvalite vzdelávania. Slovensko môže teda svoje podmienky a výsledky vzdelávacieho procesu objektívne porovnávať s podmienkami a výsledkami najvyšších krajín.

Veľké zmeny v riadení školstva sa dajú zhrnúť pod pojem „prenos kompetencií“. Prenosom zriaďovateľských kompetencií z rezortov na krajské úrady sa po mnohoročných diskusiách konečne odstránila roztrieštenosť učňovského školstva. Zmysel tejto reformy bude naplnený až po tom, keď budú vytvorené legislatívne predpoklady na aktivitu živnostenských zväzov a Obchodnej a priemyselnej komory.

V tomto období štartuje najzávažnejší prenos kompetencií v školstve, súvisiaci s reformou verejnej správy. Zriaďovateľmi materských a základných škôl už nebudú okresy, ale priamo obce. Očakáva sa preto väčšia zainteresovanosť rodičov i komunity na živote a prosperite školy. Pri stredných školách prechádzajú zriaďovateľské kompetencie z krajov na Vyššie územné celky. Od 1. 7. 2002 získa veľká väčšina škôl a zariadení právnu subjektivitu. Podľa potrieb sa potom budú môcť spájať napríklad materské školy so základnými, alebo viaceré materské školy na jednom území...

Problémom v tzv. „malom školstve“ ostáva stále neúrekom. Pre zlepšenie postavenia učiteľa sa urobili prvé kroky, ale treba ísť ďalej. Netešia obrovské rozdiely vo výsledkoch vzdelávania medzi regiónmi a prehlbujúce sa rozdiely medzi školami. Naši žiaci majú stále nízku schopnosť tvorivo využívať nauče-

né. Vypracovali sme síce nové učebné plány a osnovy, ale chýbajú učebnice. Čaká nás doriešenie platenia za vysokoškolské štúdium, pretože dnešný stav je na úkor jeho dostupnosti a kvality. Kľúčom k riešeniu mnohých problémov je odstránenie rezortného pohľadu na vzdelávanie.

Vysoké školy

Vláda splnila svoj záväzok zvyšovať každoročne rozpočet pre vysoké školy o 0,1 % HDP.

Rozpočet bežných výdavkov pre vysoké školy schválený pre roky 1999 – 2002 v Sk

1999	2000	2001	2002
4,25 mld.	4,46 mld.	4,8 mld.	6,85 mld.

Vďaka tomu sa darí každoročne zvyšovať počet študentov prijímaných do prvých ročníkov. Kým v roku 1998 začalo na vysokých školách študovať 32 051 novoprijatých študentov, v roku 2001 to bolo už 37 033.

Vzťahy medzi štátnymi a akademickými inštitúciami sú pravým opakom predchádzajúcej éry: obnovil sa partnerský dialóg medzi vládou a predstaviteľmi akademickej obce, pravidlom sa stali každoročné pracovné stretnutia vlády a Slovenskej rektorskej konferencie. Výsledkom tejto partnerskej spolupráce je prijatie nového Zákona o vysokých školách, Zákona o vede a technike a Zákona o Slovenskej akadémii vied.

Na vedeckých a vysokoškolských pracoviskách je akútny nedostatok mladých ľudí. Prednedávnom preto vláda schválila sériu opatrení na zvýšenie ich motivácie pre zotrvanie vo výskume. Okrem zvýšenia ohodnotenia obsahujú napríklad aj rozšírené

možnosti na zabezpečenie bývania. Pripravovaný zákon o pôžičkovom fonde pre začínajúcich učiteľov sa samozrejme bude týkať aj vysokoškolských pedagógov. Konečná podoba nového Zákona o vysokých školách, má oproti vládnej predlohe vážny nedostatok týkajúci sa poplatkov za štúdium. Napriek tomu je prijatie zákona ďalším krokom, ktorý by mal motivovať mladých a schopných ľudí k pôsobeniu na univerzitných pracoviskách. Opatrenia tohto zákona smerujú predovšetkým ku kvalite. Kvalitu má po materiálnej stránke zabezpečiť jednak výrazné zvýšenie plátov pedagógov, ale aj transformácia vysokých škôl na verejnoprávne organizácie, ktorá vytvára podmienky pre ich manažérske riadenie a získavanie zdrojov. Na kvalitu vzdelávania bude pôsobiť konkurenčný tlak daný zavedením funkčných miest docentov a profesorov a kreditový systém, ktorý je predpokladom medzinárodnej mobility študentov. Slovenská sústava vysokých škôl sa konečne môže integrovať do systému európskeho vysokého školstva.

ZHRNUTIE

- do školstva sa vrátila a rozšírila sa samospráva
- obnovila sa nezávislá štátna školská inšpekcia, získala väčšie právomoci
- bol prijatý Národný program výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov
- vytvorili sa podmienky pre spravodlivejšie a transparentnejšie financovanie škôl a školských zariadení: čo si školy zarobia, to im ostáva
- zrovnoprávnili sa štátne a cirkevné školy, zvýšili sa príspevky pre súkromné školy

- zjednotilo sa roztrieštené učňovské školstvo
- nad rámec štátneho rozpočtu sa dalo 290 miliónov na opravu striech a plynofikáciu škôl
- platy učiteľov sa dostali na úroveň zdravotníckych pracovníkov
- bol vypracovaný návrh zákona o začínajúcich učiteľoch.
- vypracovali a zaviedli sa štandardy pre všeobecné predmety, zavádzajú sa štandardy pre odborné predmety
- vstupom do OECD sme prešli na takú metódu zberu údajov o kvalite vzdelávania, ktorá nám umožňuje konfrontáciu so zahraničím
- riadiace kompetencie sa prenášajú z okresov na obce a z krajov na VÚC
- prakticky všetky školy od materských po stredné získavajú právnu subjektivitu
- splnil sa záväzok zvyšovať každoročne rozpočet pre vysoké školy o 0,1 % HDP, čo je vo finančnom vyjadrení nárast z 4,25 mld. na 6,85 mld. Sk
- každý rok sa zvyšoval počet prijímaných študentov na vysoké školy, v roku 1998 začalo na vysokých školách študovať 32 051 novoprijatých študentov, v roku 2001 to bolo už 37 033
- vysoké školy sa transformovali na verejnoprávne inštitúcie - dostali do vlastníctva majetok a možnosti na financovanie z rôznych zdrojov
- vytvorili sa podmienky pre zvýšenie kvality vysokoškolského vzdelávania a pre začlenenie našich univerzít do systému európskeho vysokého školstva

Kultúra a umenie boli vždy najcitlivejším indikátorom aktuálneho diania v spoločnosti. Nebolo tomu inak ani na Slovensku v období rokov 1994 – 1998. Rezort kultúry a jeho vrcholní správcovia sa snažili o postupné znásilnenie slobodnej tvorby a obmedzenie individuálnych tvorivých aktivít. Rozdeľovanie spoločnosti a umelcov na dobrých a zlých Slovákov, centralizačná koncepcia Regionálnych kultúrnych centier so zrušením právnej subjektivity pre divadlá, galérie či múzeá, zlúčenie Štátneho divadla v Košiciach s divadlom DJZ v Prešove napriek protestom hercov a verejnosti, pokus o rozdelenie činohry SND vyústili do vzniku otvoreného fóra "Zachráňme kultúru". Bola to spontánna a logická reakcia kultúrnej obce na „nekultúrnu“ politiku vlády v rezorte kultúry. Arogancia moci však pokračovala ďalej: bezdôvodné odvolanie D. Jamricha z postu šéfa SND, štrajk väčšiny slovenským divadiel v roku 1997, politická a aj faktická privatizácia Slovenskej filmovej tvorby, výstava bronzových búst funkcionárov HZDS, Zoznam dnes už nepredstaviteľných vecí by bol takmer nekonečný. Slovensko obdobia 2. Mečiarovej vlády stále viac pripomínalo Absurdistan spreď roku 1989.

Toto všetko nástupom vlády Mikuláša Dzurindu prestalo. Obnovili sa štandardné vzťahy a komunikácia s odbornou verejnosťou, profesijnými občianskymi združeniami a kultúrnou obcou. Prinavrátili sme právnú subjektivitu kultúrnym inštitúciám, ktoré boli proti svojej vôli zlučované do regionálnych kultúrnych centier. Slovenská kultúra prestala byť inštinou zástavou v rukách neudržiteľných stranických ideológov, ale stala sa miestom slobodnej pluralitnej výmeny a prezentácie životných postojov, skúseností, pocitov a tvorivých činov.

Zrušili sme, zrevidovali a znovelizovali množstvo nevyhovujúcich legislatívnych predpisov a prijali nové zákony, ktoré vytvorili inštitucionálne podmienky na ďalší pluralitný rozvoj kultúry bez akýchkoľvek ideologických cieľov.

Novým Zákonom o knižniciach sa konečne vytvoril základný rámec pre fungovanie slovenského knižničného systému. Aktívne sme sa podieľali na organizácii medzinárodnej výstavy „Stred Európy okolo roku 1000“, unikátnej z pohľadu výkladu a prezentácie našich dejín.

Dobudujeme Slovenské národné divadlo, ukončili sme rekonštrukciu Divadla Jonáša Záborského v Prešove, začali sme s rekonštrukciou martinského divadla.

Vytvorili sme veľmi konkrétnu a hmatateľnú základňu pre uchovanie a rozvoj základného kultúrneho dedičstva slovenského národa – jeho jazyka. Nie silnými rečami, ale konkrétnymi činmi. Vo februári 2001 vláda Mikuláša Dzurindu schválila "Konceptiu starostlivosti o štátny jazyk Slovenskej republiky" ako dlhodobú štátnu jazykovú politiku v oblasti ochrany a podpory slovenského jazyka. V spolupráci s MŠ SR a SAV ministerstvo kultúry vypracovalo návrh projektu vybudovania Národného korpusu slovenského jazyka.

Občania Slovenskej republiky nehovoria len slovenským jazykom. Prislúšníci národnostných menšín sú rovnoprávnymi občanmi Slovenska vo svojich právach aj povinnostiach. V oblasti starostlivosti o menšinové kultúry sme schválili Zákon o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý upravuje používanie jazykov menšín v úradnom styku. Vytvoril sa tým systém a stanovili pravidlá

pre bezkonfliktné používanie jazykov národnostných menšín.

Atmosféra slobodného myslenia, charakteristická pre obdobie posledných štyroch rokov sa prejavila aj v duchovnom živote a vzťahoch medzi jednotlivými cirkvami. NR SR v októbri 2000 schválila novelu zákona o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Novela zákona deklaruje rovnosť cirkví a dáva im možnosť uzatvárať zmluvy so štátom. V novembri 2000 NR SR ratifikovala Základnú zmluvu medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou. V apríli 2002 bola podpísaná Zmluva medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Vzťahy medzi štátom a cirkvami neboli nikdy v takej vzájomne ústretovej polohe. Prejavilo sa to aj zriadením Katolíckej univerzity v Ružomberku. Usporiadali sme vzťahy medzi gréckokatolíckou a pravoslávnu cirkvou.

Pridelovanie grantov a finančných podporných byt nástrojom štátnej moci, ale je tým, čím má byť – stimulatorom slobodnej tvorby. Sprehľadnili sme grantové mechanizmy MK SR – o grantových prostriedkoch (napr. fondu Pro Slovakia) rozhodujú komisie na základe návrhov profesijných združení a spolok a na základe rokovacích poriadkov zabraňujúcich stretu záujmov.

Ministerstvo kultúry riešilo aj problém možnej „amerikanizácie“ kultúry. Novelou Zákona o audiovizuálnych dielach (30 %) na všetkých použitých a šírených audiovizuálnych dielach, ako aj minimálny podiel slovenských audiovizuálnych diel (30 % z minimálneho podielu európskych audiovizuálnych diel).

V rámci prípravy na vstup do Európskej únie sme prijali množstvo legislatívnych úprav. Zákonom o vysielaní a retransmisii sme upravili podmienky vysielania a retransmisie v súlade s podmienkami Európskej únie.

ZHRNUTIE

- obnovili sme normálne vzťahy a komunikáciu vedenia rezortu a kultúrnej obce
- vytvorili sme legislatívny rámec pre slobodu a pluralitu v kultúre
- prijali sme zásadný zákon pre rozvoj knižníc
- dobudujeme SND, zrekonštruovali sme DJZ v Prešove, rekonštruujeme divadlo v Martine
- vláda schválila Konceptiu starostlivosti o štátny jazyk
- schválili sme Zákon o používaní jazykov národnostných menšín
- bola ratifikovaná Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou a neskôr aj Zmluva medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami
- usporiadali sa vzťahy medzi gréckokatolíckou a pravoslávnu cirkvou
- sprehľadnili sme grantové mechanizmy
- novelou Zákona o audiovizii sme stanovili minimálny podiel európskych audiovizuálnych diel vo vysielaní
- Zákonom o vysielaní a retransmisii sme upravili podmienky vysielania a retransmisie v súlade s podmienkami Európskej únie

www.sdkuonline.sk

www.sdkuonline.sk